

JAARVERSLAG VAN DEN PARTIJSECRETARIS OVER 1909.

Inleiding.

Reeds meermalen deelde ik mee wat naar mijne bescheiden meening het karakter moet zijn van een verslag, dat ik volgens voorschrift ieder jaar vóór het Congres der partij heb te leveren.

Voor alles dient het te bevatten een overzicht van den groei of achteruitgang der partij uitgedrukt in cijfers die het aantal en de sterkte der afdeelingen aangeven.

Geven deze cijfers belangrijke verschillen met die in het vorige jaar, dan dient zoo mogelijk, de oorzaak daarvan te worden aangegeven.

Daarnaast moet in de allereerste plaats gegeven worden een verslag van de wijze, waarop het P. B. uitvoering heeft gegeven aan de Congresbesluiten en vermelding van de meest belangrijke gevallen, waarin het P. B. optrad.

Dit verslag is er een van de partij, dit woord genomen in de meer engere beteekenis van organisatie.

De verhouding der partij tot andere politieke partijen, haar optreden in Parlement, gemeenteraden en Staten, haar stelling-nemen in de talrijke vragen van iederen dag, zooals dit door de pers gedaan wordt, dat alles kan aanleiding geven tot beschouwingen, die in een verslag als dit achterwege kunnen en m. i. behooren te blijven.

Ik vind het gewenscht hierop de aandacht te vestigen, omdat ik weet, dat er zijn, die het verslag gaarne meer in dien geest bewerkt zagen.

De indeeling van het verslag is dezelfde gebleven als die van het vorige. Enkele onderafdeelingen zijn sterk bekort moeten worden ten einde den omvang niet al te groot te doen worden.

Aantal afdeelingen en leden.

Op 31 Dec. 1908 was het aantal afdeelingen 194
" 31 " 1909 " " " " 205

Alzoo een vermeerdering van het aantal afdeelingen met: 11.

In den loop van het jaar 1909 werden opgeheven: Dinxperlo, H. I.-Ambacht, St. Jac.-Parochie, O. en N. Amstel, Rockanje, Smilde, Vianen, Weidum, Zevenhuizen en Krimpen a. d. Lek. Deze afdeelingen hadden op 31 Dec. 1908 een totaal aantal leden van 106.

Het ledenaantal, dat op 31 Dec. 1908 8770 bedroeg, daalde daardoor tot 8664 en het aantal afdeelingen tot 184.

De afdeelingen Westeremden en Brussel, met gezamenlijk 39 leden, werden opgeheven tengevolge van de oprichting der S. D. P.; het aantal afdeelingen daalde daardoor tot 182 en het aantal leden tot 8625.

Opgericht werden de afdeelingen: Alfen a. d. Rijn, Beverwijk, Heerlen-Kerkrade, Menaldum, Nieuwe Schans, Suameer, Rijswijk, Uitgeest, Velp, Thesinge, Zuidhorn, Marum, Soest, Beilen, Texel, Foxhol, Roermond, Aengwirden, Stadskanaal, Jubbega, Lonneker VII, Oostzaan, Gorredijk, Beets en Appingedam; hiervan verdwenen weder vóór 31 Dec. 1909 Thesinge en Beilen; zoodat het aantal afdeelingen op 31 Dec. 1909 205 bedroeg. Deze 23 nieuwe afdeelingen hadden

op 31 Dec. 1909 een totaal ledenaantal van 424.

Verloor de S. D. A. P. tengevolge van de besluiten van het Deventer Congres de reeds genoemde 2 afdeelingen met 39 leden, bovendien hadden op 31 Maart 454 leden, verdeeld over 38 afdeelingen, om deze reden bedankt.

Door opheffing van afdeelingen verloor de Partij dus in den loop van het jaar 106 leden, door de besluiten van het Deventer Congres 493, een totaal alzoo van 599.

Door de oprichting van nieuwe afdeelingen werd dit verlies verminderd met 424 en daar het ledental der afdeelingen, die het geheele jaar bestonden, vermeerderde met 909, bedroeg het aantal leden op 31 Dec. 1909: 9504; tegenover een daling van 599 leden stond derhalve een toeneming van 1333.

Niettegenstaande het verlies aan leden tengevolge van de besluiten van het Deventer Congres, bedraagt de absolute stijging over 1909 7.9 pCt., terwijl deze over 1908 slechts 4.24 pCt. bedroeg; de relatieve stijging bedraagt zelfs 14.5 pCt.

De stijging voor de afdeelingen, die het geheele jaar bestonden, bedraagt 10 pCt. tegenover nog geen 1 pCt. over 1908 en 9.5 pCt. in 1907.

De gebeurtenissen van 1909, de besluiten van het Deventer Congres, de oprichting der nieuwe partij, hebben een nadeeligen invloed gehad op de werfkracht der Partij, integendeel is deze in het afgelopen jaar aanzienlijk toegenomen in vergelijking met het voorgaande jaar.

Het sterkst is dit wel in Amsterdam gebleken. De Amsterdamsche afdeelingen verloor in het 1e kwartaal 1909 180 leden wegens de besluiten van het Deventer Congres; op 31 Dec. 1909 hadden zij dit verlies niet alleen ingehaald, doch zelfs nog 339 leden meer dan op 31 Dec. 1908, nl. 2084; en zopals het hier ging, ging het ook in de afdeeling Den Haag. In deze afdeeling waren op 31 Maart 1909 43 leden uitgetreden; op 31 Dec. 1909 was dit verlies ingehaald niet alleen, doch door toetreding van nieuwe leden was het ledental op dien datum 96 meer dan op 31 Dec. 1908.

Volgens den kwartaalstaat was de loop van het ledental der Partij in 1909 als volgt:

31 Dec. 1908 . . . 8770; 31 Maart 1909 . . . 8463;
30 Juni 1909 . . . 9178; 30 Sept. 1909 . . . 9533;
31 Dec. 1909 . . . 9504.

De stijging, die ook in het 4e kwartaal verwacht werd, heeft zich niet doorgezet. Wel werd in dit kwartaal het ledenverlies, door opheffing van afdeelingen, overtroffen door de oprichting van nieuwe afdeelingen; doch in een der afdeelingen was het ledental abnormaal snel toegenomen in het 1e en 2e kwartaal, en wat gewoonlijk in dergelijke gevallen zich voordoet, gebeurde ook nu. De te groote stijging werd gevolgd door een vrij sterke daling. Deze omstandigheid oefende een vrij

grooten invloed uit op het ledenaantal in het 4e kwartaal.

Het gemiddelde aantal leden per afdeling bedroeg op 31 Dec. 1909 41 tegen 45 op 31 Dec. 1908 en 49 op 31 Dec. 1907.

Uit den aard der zaak winnen wij nieuwe afdelingen op kleine plaatsen; in de plaatsen van eenige grootte zijn reeds afdelingen gevestigd. Het aantal leden van dergelijke afdelingen is daardoor klein.

Het gemiddelde cijfer kan dus alleen verhoogd worden door grootere toeneming van het ledenaantal in de grootere plaatsen. Die toeneming was, zooals reeds werd opgemerkt, niet ongunstig, doch moet nog beter worden.

De verdeeling van de afdelingen volgens het ledental was in de laatste twee jaren als volgt:

Aantal afdelingen:		31 Dec. '08	31 Dec. '09
met hoogstens	25 leden	116	118
"	26 tot en met 50 "	37	44
"	51 " " " 100 "	22	24
"	101 " " " 200 "	11	11
"	201 " " " 300 "	—	4
"	301 " " " 400 "	{ 6	2
"	401 " " " 500 "	{ —	1
"	boven 500 "	{ 2	1 (1)

De verdeeling over de provincies was de laatste drie jaren als volgt:

Provincie.	Aantal afdelingen:		
	31 Dec. '07	31 Dec. '09	31 Dec. '09
Groningen	18	19	23
Friesland	35	45	48
Drenthe	3	4	3
Overijssel	19	21	19
Gelderland	17	18	23
Utrecht	6	5	5
Noord-Holland . . .	29	30	34
Zuid-Holland . . .	34	35	32
Zeeland	8	6	7
Noord-Brabant . . .	5	6	6
Limburg	1	3	5
	175	193 (2)	205

Samenstelling van het Partijbestuur.

Overeenkomstig het daaromtrent bepaalde bij Statuten en Reglement waren door de afdelingen twaalf kandidaten gesteld voor lid van het Dag. Bestuur en niet minder dan 27 voor de vier overige plaatsen in het P. B.

De candidatuur voor lid van het Dag. Bestuur werd aangenomen door A. H. Gerhard, J. G. van Kuijkhof, J. Oudegeest, W. H. Vliegen en F. M. Wibaut.

Bij de stemming in de afdelingen werden uitgebracht 3926 geldige stemmen en wel op Gerhard 917, Van Kuijkhof 2967, Oudegeest 936, Vliegen 3593 en Wibaut 3209. Tot leden van het Dag. Best. waren dus gekozen Vliegen, Wibaut en Van Kuijkhof.

Bij dezelfde stemming werd Vliegen gekozen tot voorzitter met 3161 van de 3676 uitgebrachte stemmen.

De candidatuur voor de overige plaatsen in het P. B. werd aanvaard door:

J. A. Bergmeijer, K. P. W. Besuijen, J. v. d. Brink, F. v. d. Goes, W. P. G. Helsdingen,

(1) Op dit oogenblik zijn er 2 afdelingen ieder met meer dan 500 leden.

(2) In Brussel bestond toen ook een afdeling.

L. M. Hermans, J. van Leeuwen, G. W. Sannes, J. H. Schaper, H. Spiekman en P. J. Troelstra.

Bij de verkiezing in de afdelingen werden 3989 geldige stemmen uitgebracht en werden gekozen W. P. G. Helsdingen met 2410; J. H. Schaper met 3081; H. Spiekman met 2140 en P. J. Troelstra met 2877 stemmen.

Ingevolge het bepaalde bij Statuten en Reglement kon de functie door Helsdingen niet worden aanvaard; er waren drie leden van de Tweede Kamer tot lid van het P. B. gekozen en Helsdingen had van deze drie de minste stemmen verkregen. Een nieuwe verkiezing moest dus plaats hebben.

Van de door de afdelingen gestelde kandidaten werd een candidatuur aanvaard door K. P. W. Besuijen, J. van den Brink, F. van der Goes, L. M. Hermans en J. van Leeuwen.

Bij de stemming in de afdelingen werden 3364 geldige stemmen uitgebracht en wel op Besuijen 641, v. d. Brink 406, v. d. Goes 1588, Hermans 384 en v. Leeuwen 347 stemmen.

Er moest dus een herstemming plaats hebben tusschen v. d. Goes en Besuijen. Bij deze herstemming werden 2921 geldige stemmen uitgebracht en wel op v. d. Goes 2016 en op Besuijen 905; zoodat v. d. Goes gekozen was.

Voor 1909—1910 was dus het P. B. samengesteld als volgt:

W. H. Vliegen, voorzitter, J. G. van Kuijkhof, secretaris-penningmeester, F. M. Wibaut, J. H. Schaper, H. Spiekman, P. J. Troelstra en F. van der Goes.

Bij de Kamerverkiezingen werden drie leden van het P. B. gekozen tot lid van de Kamer, nl. Troelstra, Schaper en Vliegen.

Volgens het bepaalde bij art. 36 alinea 2 van het Huishoudelijk Reglement der Partij, moest een van deze drie als lid van het P. B. aftreden en wel diegene, die bij zijn verkiezing tot lid van het P. B. de minste stemmen had verkregen. Dat was Troelstra.

Het P. B. besloot in zijn eerste vergadering, nadat de Kamerleden hunne functie hadden aanvaard, tot toepassing van dit artikel over te gaan.

De afdelingen stelden weder kandidaten en van deze kandidaten verklaarden een eventuele benoeming aan te nemen: J. A. Bergmeijer, L. M. Hermans, L. Hoejenbos, Henr. Roland Holst, G. W. Sannes en J. v. Leeuwen.

Bij de verkiezing in de afdelingen werden 3462 geldige stemmen uitgebracht. Hiervan verkreeg Bergmeijer er 135, Hermans 685, Hoejenbos 395, Henr. Roland Holst 1160, Sannes 453 en Van Leeuwen 637; zoodat er herstemming moest plaats hebben tusschen Henr. Roland Holst en Hermans.

Het aantal uitgebrachte geldige stemmen bedroeg bij de herstemming 3942, waarvan Hermans er 2384 verkreeg en Henr. Roland Holst 1558, zoodat Hermans gekozen was.

Congres-besluiten en hunne uitvoering.

De besluiten van het Congres te Rotterdam en de moties door dit Congres aangenomen, zijn de onderstaande:

A. Verkiezingsplatform.

Bij de aanstaande verkiezingen worden de volgende punten van practische politiek op den voorgrond geplaatst:

- a. Algemeen Kiesrecht;
- b. Staatspensionneering;
- c. Tien-urendag;
- d. Uitbreiding van de Ongevallenwet over alle arbeiders;
- e. Woningkwestie.

B. Verkiezingen en herstemmingen.

Het Congres constateert, dat niet de anti-these der burgerlijke partijen den politiekem strijd beheerscht, maar de maatschappelijke tegenstelling van arbeid en kapitaal en dat het de plicht der Partij is, voor deze tegenstelling de oogen der arbeiders te openen, opdat zij zich onttrekken aan den invloed der kapitalistisch gezinde partijen en zich scharen bij de partij hunner eigen klasse, de sociaal-democratie.

Het draagt het P.B. op, de principieele beteekenis van den aanstaanden verkiezingsstrijd in een manifest aan de arbeiders uiteen te zetten en daarin het standpunt te ontwikkelen, dat de arbeidersklasse zoowel bij de eerste stemming als bij de herstemmingen heeft in te nemen, alles in den geest, als in de inleiding tot dit onderwerp op het Congres is geschied.

Met name dient daarbij den arbeiders te worden aangeraden zich ook bij de herstemmingen niet te laten leiden door de zucht om hetzij de vrijzinnige, hetzij de kerkelijke partijen een regeeringsmeerderheid te verschaffen, doch alleen om de economische en politieke verheffing der arbeidersklasse te bevorderen.

De uitwerking van dit beginsel bij de herstemmingen wordt overgelaten aan het P.B., dat daarbij overleg zal plegen met de andere leidende organen der Partij en voor elk bepaald geval met de betrokken afdeelingen, met dien verstande, dat in elk geval de steun der Partij wordt verleend aan voorstanders van algemeen kiesrecht.

C. Strijdprogram.

In het Strijdprogram wordt opgenomen de eisch van „volledige moederschapsverzekering”.

D. Statutenwijziging.

In artikel 7 der Statuten wordt na het woord „afdeelingen (afdeeling)” telkens ingevoegd: „of leden (lid)”.

E. Contributieregeling.

De afdeelingen stellen voor hare leden een minimum- en een maximum-contributie vast. Dat maximum mag niet meer dan zesmaal het minimum en hoogstens 20 cent per week bedragen.

Tusschen deze grenzen wordt de contributie aan de afdeelingkas bepaald naar het inkomen. De afdeelingen storten voor ieder van haar leden 1 cent per lid en per week in de partijkas. De afdeelingen, die thans een andere contributieregeling hebben, zijn verplicht bovenstaande regeling in te voeren met 1 Januari 1910.

F. Kosten-Congres.

De reiskosten van één afgevaardigde voor iedere afdeeling worden vergoed.

Het totaalbedrag wordt omgeslagen over de afdeelingen, die hierin bijdragen volgens het aantal harer leden op 31 Dec., voorafgaande

aan het Congres, of zoo zij later zijn opgericht volgens het aantal leden bij de oprichting.

G. Organisatie van Jongelieden.

Het P. B. heeft de opdracht maatregelen te nemen, dat de organisatie der jongelieden op denzelfden grondslag als voor deze organisatie in Duitschland door partij en vakbeweging is ingericht, wordt ter hand genomen.

H. Soc.-Dem. Fracties.

Zij, die als vertegenwoordiger onzer Partij zijn gekozen in de Tweede Kamer, Provinciale Staten of Gemeenteraad, zijn verplicht een fractie te vormen en daarvan deel uit te maken.

Zij zijn verantwoordig schuldig aan de afdeelingen of federaties der Partij, die hen candideerden.

I. Steun-„Het Volk”.

De afdeelingen zijn verplicht voor ieder van haar leden één cent per lid en per week te storten als steun voor het dagblad „Het Volk”.

J. Stedelijke Federaties.

Het P.B. kreeg de opdracht met de beide stedelijke federaties in overleg te treden en indien er overeenstemming kwam tusschen de beide federaties en het P.B. omtrent samenstelling en werkkring, dan zou een regeling als gevolg van die overeenstemming van kracht zijn, indien niet, dan zou het volgende Congres een beslissing moeten nemen.

K. Premiebetaling.

Omtrent dit punt, no. 10 van den Beschrijvingsbrief, werd besloten, dat het P. B. het geheele onderwerp der sociale verzekering zou voorbereiden voor het volgend Congres.

L. Organisatie van Ambtenaars.

Het Congres, gezien de aanvallen in verschillende gemeenteraden, beraamd en gepleegd op de vrijheid van ambtenaren, verklaart zich voor volledige vrijheid van organisatie, ook voor ambtenaren.

M. Tot leden der Commissie voor Geschillen werden benoemd Van Kuykhof, Matthijsen en Thomassen.

N. Als plaats voor het volgende Congres werd Utrecht gekozen.

Deze besluiten werden, voor zoover noodig, alle bij referendum bekrachtigd en wel met de volgende stemmen:

	Aantal uitgebrachte stemmen	Voor.	Tegen.	Blanco.
A. Verkiezingsplatform . .	3873	3669	62	142
B. Verkiezingen en herstemmingen.	3867	3491	112	264
C. Moederschapsverzekering.	3855	3420	49	386
D. Bevoegd van het Congres om te royeeren .	3847	3222	66	559
E. Contributie-regeling . .	3834	2906	378	550
F. Regeling kosten Congres	3860	3416	89	355
G. Organisatie van Jongelieden	3859	3186	138	535
H. Soc. Dem. Fracties. . .	3856	3519	75	262
I. Steun-Volk	3761	2634	485	642

A. en B. Verkiezingen. Verkiezingsactie. Actie Algemeen Kiesrecht.

Nog na het Congres van Rotterdam moesten eenige candidaturen geregeld worden. Tot eenigerlei moeilijkheid gaf dit geen aanleiding.

Na het Congres ontving het P. B. de mededeeling, dat A. H. Gerhard de candidaturen, eerst door hem aangenomen voor Schoterland en Amsterdam V, niet aanvaardde. De desbetreffende organisaties stelden in zijn plaats voor Schoterland J. A. Bergmeijer en voor Amsterdam V J. G. van Kuijkhof.

Door het P. B. werd uitgevaardigd het volgende manifest „Aan de Kiezers”. (Zie Bijlage I.)

Dit manifest werd opgenomen in een speciaal Verkiezingsnummer van „Het Volk”, dat in een oplage van plm. 400.000 gedrukt werd en tegen geringen prijs voor de afdelingen verkrijgbaar werd gesteld. De geheele oplage werd verspreid.

In niet minder dan 86 districten werd door onze Partij aan de Kamerverkiezing deelgenomen.

Het resultaat der eerste stemming was, dat in elf districten een sociaaldemocraat in hestemming kwam; n.l. in de districten Amsterdam II, III en IX, Appingedam, Francken, 's-Gravenhage I, Hoogezand, Leeuwarden, Schoterland, Weststellingwerf en Zaandam en wel respectievelijk met de volgende partijgenooten als candidaat: Oudegeest, Troelstra, Vliegen, Schaper, Helsdingen, Ter Laan, Ter Laan, Troelstra, Bergmeijer, Hugenholtz en Duïjs.

Na de eerste stemming werd door het P. B. een bijeenkomst gehouden met de Kamerfractie, de Redactie van „Het Volk” en de Redactie van „Het Weekblad” ter bespreking van de houding der Partij bij de herstemmingen aan te nemen. Deze samenspreking was overeenkomstig het besluit van het Congres.

Na dit overleg werd door het P. B. het volgende manifest aan alle Nederlandsche arbeiders en aan de socialistische kiezers vastgesteld en gepubliceerd in „Het Volk” van 16 Juni 1909. (Zie Bijlage II.)

In overeenstemming met dit manifest werd besloten, dat onze Partij in 6 districten zou steunen den Vrijzinnigdemocraat en in 13 districten den Unie-Liberaal.

De herstemming had tot resultaat dat Troelstra in Amsterdam III, Vliegen in Amsterdam IX, Schaper in Appingedam, Helsdingen in Franeker, Ter Laan in 's-Gravenhage I, Hugenholtz in Weststellingwerf en Duïjs in Zaandam gekozen werd.

De zetel van Van Kol in Eenschedé ging verloren; eveneens het district Hoogezand; doch daartegenover stond een winst van de districten Amsterdam IX, 's-Gravenhage I en Zaandam.

Het district Schoterland, tot dien vertegenwoordigd door den socialist Van der Zwaag, geen lid der S. D. A. P., kwam bij herstemming niet aan den soc.-dem. candidaat; doch ging over op den Unie-Liberaal.

Het resultaat der verkiezingen, uitgedrukt in cijfers, in vergelijking met het resultaat in 1901 en 1905 is bewerkt in een afzonderlijk rapport, dat als Bijlage tot dit jaarverslag voor het Congres zal worden gepubliceerd. Hierop

wordt dus op dit oogenblik niet verder ingegaan.

In het district Schoterland had een naverkiezing plaats, doordat de liberaal, de heer De Meester, gekozen in de districten Den Helder en Schoterland, zitting nam voor het eerstgenoemde district.

Door onze partijgenooten in het district werd Bergmeijer weder candidaat gesteld, die dit ook bij de algemeene verkiezingen was geweest.

Een groot aantal partijgenooten had liever gezien, dat Van Kol gesteld zou zijn geworden, opdat aldus de kans zou zijn ontstaan, dat deze zijn twaalfjarigen arbeid in de Kamer weder zou hebben kunnen voortzetten.

Ook het P. B. was van oordeel, dat het partijbelang daardoor beter gediend zou zijn geworden, dan door de verkiezing van een nieuwen afgevaardigde; temeer daar Van Kol door zijn speciale kennis van de belangen der koloniën moeilijk vervangen kon worden. Het P. B. gaf deze meening aan partijgenoot Bergmeijer te kennen, het hem natuurlijk overlatende in dezen een beslissing te nemen. Deze meening van het P. B. werd echter door Bergmeijer niet gedeeld.

De uitslag der verkiezing was, dat de vrijdem. Mr. Limburg gekozen werd met 2467 stemmen tegen 2219 op onzen candidaat.

Hierna had nog een verkiezing plaats in het district Harlingen. Onzerzijds werd candidaat gesteld A. van der Heide, op wien 665 stemmen werden uitgebracht.

Onmiddellijk na de Kamerverkiezingen stond de Partij voor de gemeenteraadsverkiezingen.

In tal van gemeenten werd door onze partijgenooten krachtig aan deze verkiezingen deelgenomen; vooral in de groote gemeenten, als Amsterdam, Den Haag, Rotterdam werd de strijd met groote kracht gevoerd.

Het resultaat van den strijd was, dat 21 nieuwe raadsleden gekozen werden en wel in:

Amsterdam: Z. Gulden, J. G. v. Kuijkhof en J. W. Sleef.

Alblasserdam: A. Beenhakker.

Arnhem: L. M. Hermans.

Culemborg: A. C. de Ruiter.

Delft: J. C. v. Dijk.

Hengelo: Voogdgeert en A. Teesink.

Menaldumadeel: Tj. Dijkstra (in plaats van pg. De Zee, die vertrokken is), Bontekoe en v. d. Goot.

Hilversum: F. v. d. Goes.

Den Haag: W. P. G. Helsdingen.

Rotterdam: A. W. Heijkoop.

Schoterland: H. de Vos.

Tietjerksteradeel: D. Westerlaan en K. v. Lunzen.

Utrecht: O. de Weerd.

Zwolle: H. A. Kramer.

Ooststellingwerf: Witvoet.

Verder werden een aantal aftredende partijgenooten herkozen, zoo o.a. Lobstein te Goor bij enkele candidaatstelling, verder Zandstra in Leeuwarden, Ankersmit in Watergraafsmeer, Prins te Zaandam.

In vele gemeenten was de strijd zwaar en moeilijk door de aaneensluiting van alle andere partijen tegenover de onze, zoo te Eenschedé, Zaandam, Groningen, Hoogezand, Leeuwarderadeel, Schiedam.

Over het geheel kunnen wij zeggen, dat het resultaat der gemeenteraadsverkiezingen bevredigend is te noemen, hoewel de vooruitgang niet zoo sterk is geweest als in 1907.

Vermelding verdient nog, dat voor den gewonen raadszetel voor Amsterdam II door een fout van de tellers opnieuw gestreden moest worden. De reeds gekozen candidaat, J. W. Sleef, werd opnieuw gekozen. Daar deze eenigen tijd daarna zijn mandaat neerlegde, wegens zijne benoeming bij de arbeidsinspectie, moest in dit district een nieuwe verkiezing plaats hebben. De zetel ging nu verloren.

* * *

Aan de Statenverkiezingen werd door onze partijenoten deelgenomen in de districten Bedum en Utrecht II.

In het district Bedum werden op den soc.-dem. 1363 stemmen uitgebracht en in Utrecht II 678; in beide districten viel onze candidaat bij eerste stemming uit.

* * *

In onmiddellijk verband met de verkiezingsactie staat de kiesrechtactie; de eerste is voor een groot gedeelte niet anders geweest dan een onderdeel der tweede.

Het verkiezingsplatform bevatte als nummer I het algemeen kiesrecht, en zeker zal er in de verkiezingsdagen wel geen vergadering onzerzijds gehouden of gedebatteerd zijn, of de kwestie van het algemeen kiesrecht zal op den voorgrond zijn gebracht.

Onmiddellijk na de verkiezingsdagen werd de afzonderlijke kiesrechtactie ter hand genomen, nl. de propaganda voor en de organisatie van de Nationale Betooging, die in September op den Zondag vóór de Kameropening gehouden zou worden. Het gewone organisatorische werk, dat voor een dergelijke betooging niet gering is, werd verricht; een manifest werd gepubliceerd (zie Bijlage III) en in 250.000 exemplaren verspreid, de aanplakbiljetten waren aan de afdelingen toegezonden, alles was gereed en te verwachten was, dat de deelneming weder uitstekend zou zijn geweest, toen het bericht kwam, dat met het oog op het gevaar van besmetting vanwege de cholera de optocht niet kon worden toegestaan en ook in ernstige overweging werd gegeven de meeting om diezelfde reden niet te laten doorgaan.

Het P. B. besloot, overeenkomstig het advies van den inspecteur voor de volksgezondheid, te meer nu de optocht toch niet kon plaats hebben, te handelen; de betooging werd dit jaar niet gehouden.

Hoewel de tijd vrij kort was, werden toch een aantal afdelingen door het P. B. aangeschreven en verzocht om onmiddellijk over te gaan tot het organiseren van plaatselijke betoogingen.

Door verschillende afdelingen, o.a. de federatie te Amsterdam, werd hieraan gevolg gegeven.

In het begin van October 1909 en Januari 1910 werden door het P. B. samensprekingen gehouden met het Dag. Bestuur van het Vakverbond omtrent de kiesrechtactie en de actie voor den 10-urendag.

Wat de kiesrechtactie betreft, het resultaat van de besprekingen is geweest, dat de Partij zeker is van den steun en de krachtige medewerking van het Vakverbond, wanneer de besluiten betreffende de kiesrechtactie in geest en beteekenis overeenkomen met het daaromtrent ingediende voorstel van het P. B.

E. Contributie-regeling.

Op het eind van 1909 werd door den secretaris een onderzoek ingesteld, in hoeverre door de afdelingen gevolg was gegeven aan het besluit van het Congres inzake de regeling der contributie-heffing.

Een aantal afdelingen had haar contributie-regeling al in overeenstemming gebracht met het Congresbesluit en een aantal zou dit doen; ook was er een aantal afdelingen, dat verklaarde, dat invoering van een contributie-regeling min of meer in overeenstemming met het inkomen der leden voor haar geen zin zou hebben.

Het is niet overbodig hier op te merken, dat dit Congresbesluit aanleiding heeft gegeven tot een misverstand, waartoe de redactie van het besluit aanleiding moest geven.

Het is nl. niet de bedoeling, dat alle afdelingen de progressieve regeling moeten invoeren; doch als zij een dergelijke regeling invoeren of reeds hebben, dan moet deze binnen de grenzen zijn, in het besluit aangegeven.

G. Organisatie van Jongelieden.

Voor dit punt kan voortaan worden met te verwijzen naar het voorstel van het P. B., dat voor het Congres is ingediend.

I. Steun Het Volk.

Uit de finantieele verslagen blijkt, dat het overgrote aantal afdelingen het besluit betreffende een extra-cent heeft uitgevoerd. Waar wij overtuigd zijn, dat het voor een groot aantal afdelingen met moeilijkheden is gepaard gegaan, zijn er toch betrekkelijk weinig afdelingen, die deze verplichting nog niet zijn nagekomen. We vertrouwen, dat deze afdelingen niet langer nalatig zullen blijven en als het Congres besluit voor het jaar 1910—1911 nog een extra halve cent te heffen, dat zij ook daaraan gevolg zullen geven.

J. Stedelijke Federaties.

In overleg met het bestuur der Federatie-Amsterdam werd een concept-regeling vastgesteld.

Een bespreking op den grondslag van dit concept heeft dezer dagen plaats gehad met het bestuur der Federatie-Amsterdam.

Het resultaat van deze bespreking is geweest, dat het P. B. aan het Congres zal voorstellen, dat de stedelijke federaties hun reglement mogen vaststellen in overleg met het P. B.

K. Sociale Verzekering.

Het P. B. besloot tot de oprichting van een commissie, die tot opdracht had een bespreking van het geheele onderwerp der Sociale Verzekering, met uitzondering van de verzekering tegen werkloosheid, voor te bereiden.

De commissie bestaat uit J. H. Schaper, J. E. W. Duijs, L. Heijermans, G. W. Sannes en J. van den Tempel.

De commissie had gehoopt, haar rapport nog vóór het Congres te publiceeren. Door ziekte van een harer leden is dit onmogelijk gebleken. Het rapport der commissie zal in den loop van het volgende partijjaar verschijnen, tijdig genoeg voor het volgende Congres, om een behoorlijke discussie op dit Congres mogelijk te maken.

M. Commissie voor Geschillen.

De drie leden, door het Congres daartoe benoemd, bleven het geheele jaar in functie. Voor haar werkzaamheden wordt verwezen naar het rapport, dat den afdeelingen zal worden toegezonden.

N. Plaats van het Congres.

Daar te Utrecht, de plaats door het Congres aangewezen, geen zaal met de Paaschdagen beschikbaar was, besloot het P. B. het Congres te doen plaats hebben te Leeuwarden, de plaats, die in stemmenaantal volgde op Utrecht.

* * *

In het bovenstaande werd een overzicht gegeven van de bemoeiingen van het P. B. in zaken, die rechtstreeks voortvloeiden uit de Congresbesluiten. Het spreekt vanzelf, dat daarnaast nog tal van andere zaken de aandacht van het P. B. vroegen.

Al die zaken te bespreken, zelfs ze maar alleen te memoreeren, gaat niet aan. Wie de verslagen van de P. B.-vergaderingen in „Het Volk” geregeld volgt, is daardoor volkomen op de hoogte van de verrichtingen van het P. B. voor zoover deze zaken betreffen, die niet uitsluitend behooren tot het terrein van het huiselijk leven der Partij of van inwendige organisatie. Een opmerking dient hier gemaakt. Een zeer groot gedeelte van den tijd van het P. B. in het algemeen en van het D. B. in het bijzonder wordt in beslag genomen door tal van kleine zaken. Verandering daarin te brengen, zal moeilijk gaan. Wij willen vertrouwen, dat de afdeelingen en ook de partijgenooten persoonlijk niet langer voor ieder wissewasje bij het P. B. aankloppen.

Enkele punten, voor zoover deze niet besproken worden in afzonderlijke rubrieken, als de propaganda, enz., worden hier nu nog even onder de aandacht gebracht.

De S. D. A. P. contra de S. D. P.

Aan den vooravond van het vorige Congres verscheen in „Het Volk” het rapport van den internationalen secretaris over de pogingen, door het I. S. B. aangewend om de eenheid tot stand te brengen. De bemiddelingsvoorstellen van het I. S. B. waren door het P. B. der S. D. A. P. aanvaard, door dat der S. D. P. afgewezen. Het I. S. B. moest hierdoor zijn pogingen om de eenheid weder tot stand te brengen opgeven, afgestuit als deze waren op den onwil der S. D. P.

Schade aan de machtspositie der S. D. A. P. heeft de nieuwe partij niet veroorzaakt, zooals uit bovenstaande cijfers blijkt, wel wat last en moeite.

Eenige moeilijkheden moest het bestaan van een nieuwe partij uit den aard der zaak opleveren; twee gevallen van eenige betekenis deden zich voor, nl. de houding van onze Partij ten opzichte der nieuwe bij de Mei-beweging en bij de gemeenteraadsverkiezingen.

De meening van het P. B. inzake het eerste punt werd gepubliceerd in „Het Volk” van 24 April 1909 in de volgende bewoordingen:

De viering van den Ien Mei.

Naar aanleiding van het bericht uit Bussum, dat onze afdeeling geweigerd had de afdeeling

der S. D. P. tot de 1 Mei-viering toe te laten, kwam bij het P. B. het verzoek in, zijn meening uit te spreken over de houding, die onze afdeelingen en partijgenooten hebben aan te nemen tegenover het al of niet uitnodigen van afdeelingen der S. D. P.

De mogelijkheid ontbrak voor het P. B. zijn meening na onderlinge discussie, in een bijeenkomst, vast te stellen, zoodat dit moest gebeuren bij rondschriften.

De leden van het P. B. bleken echter eenstemmig te zijn wat de volgende punten betreft:

1. Indien een afdeeling onzer Partij geheel zelfstandig de Mei-viering ter hand neemt, dan is er niet één reden, waarom zij daartoe de afdeeling der S. D. P. zou uitnodigen.

2. Indien een afdeeling onzer Partij wel geheel zelfstandig de Mei-viering ter hand neemt, doch daarbij aan andere organisaties, waarvan zij kan aannemen, dat zij de leuze: wettelijke achturedag en algemeen kiesrecht aanvaardden, uitnodigingen zendt tot deelneming, daar dient die uitnodiging ook gericht te worden tot de afdeeling der S. D. P.

3. Indien de regeling van de viering van den Isten Mei berust bij een comité of Bestuurdersbond, die deelneming toelaat voor alle organisaties, die inzake de Mei-viering op ons standpunt staan, daar behooren onze partijgenooten zich niet tegen deelneming van de S. D. P. te verzetten.

Uitdrukkelijk wordt hier er op gewezen, dat het P. B. meent, dat deze houding geheel in overeenstemming is met het karakter van den Isten Mei, een karakter, dat voorschrijft deelneming van allen, die onze leuze aanvaardden.

Het Partijbestuur:

W. H. VLIEGEN, voorz.

J. G. v. KULJKHOF, secr.

Amst., 23 April 1909.

Omtrent de samenwerking bij gemeenteraadsverkiezingen werd het volgende den 3en Juni 1909 gepubliceerd:

Samenwerking van S. D. A. P. met S. D. P. bij de Gemeenteraadsverkiezingen.

Van het bestuur der afdeeling Bussum kwam bij het P. B. de mededeeling in, dat het van de aldaar gevestigde afdeeling der S. D. P. een verzoek had ontvangen tot samenwerking bij de a.s. gemeenteraadsverkiezingen. Alvorens hierop te antwoorden, wenschte het bestuur van onze afdeeling de meening te kennen van het P. B. over dit verzoek.

Tot mondeling overleg ontbrak tengevolge van de verkiezingsactie de gelegenheid, zoodat ook deze kwestie schriftelijk moest worden afgedaan.

Het resultaat dezer schriftelijke behandeling is de volgende conclusie:

Het P. B. adviseert het bestuur der afd. Bussum op het verzoek der afdeeling S. D. P. afwijzend te beschikken.

De motieven voor dit advies zijn de volgende:

1o. Het gaat niet aan tot samenwerking te besluiten met een soc.-dem. partij, die door de Internationale als zoodanig nog niet erkend is en ook hoogstwaarschijnlijk niet erkend zal worden;

2o. een dergelijk verzoek tot samenwerking dient niet te worden aangevraagd door een

afdeeling, doch zou dienen uit te gaan van het bestuur der S. D. P., opdat niet in de eene plaats de S. D. P. ons zou bestrijden en in een andere met ons zou willen samenwerken;

3o. samenwerking aangaan met de S. D. P. zou beteekenen haar te erkennen, terwijl zij geen reden van bestaan heeft.

Eén lid van het P. B., dat, ook op grond van deze motieven, als algemeenen regel wil stellen, dat geen samenwerking behoort te worden aangegaan, is echter van meening, dat de mogelijkheid bestaat, dat in de een of andere plaats op grond van zeer bijzondere omstandigheden, uitsluitend ontleend aan het belang der arbeidersbeweging in het algemeen, reden tot samenwerking zou kunnen bestaan. Hij wenscht er echter onmiddellijk aan toe te voegen, dat deze omstandigheden te Bussum niet bestaan.

Eén lid van het P. B. is van meening, dat, waar samenwerking door een afdeeling der S. D. P. wordt gevraagd, en deze door onze afdeeling wordt gewenscht geacht, er geen principieel bezwaar is aan het verzoek te voldoen.

Deze meening berust op de volgende gronden: de S. D. P. heeft hetzelfde beginselprogramma en ongeveer hetzelfde strijdprogramma als wij en komt dus tot een ongeveer gelijk gemeenteprogram; principieel is er dus tegen samenwerking geen bezwaar.

De onder 1o., 2o. en 3o. genoemde motieven worden door dit lid niet aanvaard.

Voor het Partijbestuur:

VAN KUIJKHOF,
secretaris.

Hetzelfde standpunt werd ingenomen bij de organisatie van de kiesrechtbetoging, aan alle organisaties, die zich verklaren voor algemeen kiesrecht, staat de deelneming open; de S. D. P. werd dus uitgenoodigd.

Het verzoek echter om de S. D. P. het recht te geven, zelf een spreker aan te wijzen, werd afgewezen; zooals later een dergelijk verzoek eveneens werd afgewezen van den Bond van Soc.-Dem. Vrouwenclubs. De leiding van de kiesrechtactie berust bij het P. B. en tot die leiding behoort zeker ook wel het aanwijzen der sprekers.

De afscheiding van de Tribunisten en de oprichting van de nieuwe partij, de pogingen van het Dag. Bestuur van het Int. Soc. Bur. om weder de eenheid tot stand te brengen, al deze gebeurtenissen werden ook in de internationale pers besproken. Naar aanleiding van de wijze, waarop dit geschiedde in een deel der Deutsche pers, werd besloten bij het I. S. B. een klacht in te dienen over de houding van enkele hoofdorganen der Deutsche Partij, die voortgingen met het geven van onjuiste inlichtingen en nalatig blijven het rapport van den internationalen secretaris in het Duitsch te publiceeren.

Tevens werd aan het I. S. B. het verzoek gericht zijn invloed aan te wenden, dat de Deutsche Partij het rapport van den internationalen secretaris zou publiceeren.

Het resultaat van deze klacht was, dat door het I. S. B. het rapport in het Duitsch werd toegezonden aan de Deutsche partijpers en aan enkele vakbladen.

Door de S. D. P. was aan het I. S. B.

verzocht opneming in dit Bureau. Deze aanvraag zou dus eerlang in het Int. Bur. ter sprake komen en voor de gedelegeerden onzer Partij was het gewenscht, dat zij de meening van het P. B. wisten.

Het P. B. sprak als zijn eenstemmig oordeel uit, dat de gedelegeerden zouden stemmen tegen opneming der S. D. P. in het Int. Soc. Bureau.

In aansluiting hiermee werd besloten, dat een adres zou worden opgesteld aan het I. S. B., waarin de motieven zouden zijn ontvouwd op grond waarvan de S. D. A. P. tot de niet-toelating zou stemmen. Dit adres werd vastgesteld in de P. B.-vergadering van 6 Nov. en er de volgende verklaring aan toegevoegd:

„Uit den aard der zaak bestaat, voornamelijk omtrent eenige punten, betrekking hebbende op den strijd in de Partij vóór de mislukte fusie pogingen met de S. D. P., verschil van meening tusschen de meerderheid van het P. B. en de beide leden, die steeds tot de Marxistische oppositie hebben behoord.

„Dit verschil van meening verhindert niet, dat het P. B. unaniem heeft besloten de delegatie in het I. S. B. op te dragen zich tegen de toelating der S. D. P. te verzetten; de minderheid in het P. B. behoudt zich het recht voor ten opzichte van bovenbedoelde, in dit adres behandelde punten, haar afwijkende meening nader aan het Bureau te doen kennen.”

Het adres werd in zijn geheel opgenomen in „Het Volk” van 16 Nov. '09 Ite Blad, waaraan wij hier verwijzen.

Het I. S. B. verwees de S. D. P. met haar aanvraag om aansluiting bij het Int. Bureau naar de Hollandsche sectie, d.w.z. naar de S. D. A. P.

Het P. B. besloot, in overeenstemming met zijne conclusie, neergelegd in het adres van het P. B. aan het Int. Bureau, dat het zijn medewerking tot aansluiting der S. D. P. bij het Int. Bureau niet kon verleen.

Hiermee is deze zaak voorloopig afgedaan; geëindigd niet, want de S. D. P. heeft nu beroep op het Int. Soc. Bureau.

Vervroegde winkelsluiting.

Het P. B. besloot in zijn vergadering van den 4en Sept. zich aan te sluiten bij het Nat. Comité voor Vervroegde Winkelsluiting en meende op grond van dit besluit zijne adhaesie te moeten onthouden aan de motie van den Alg. Ned. Bond van Handels- en Kantoorbedienden betreffende de acht-uursluiting van alle winkels en magazijnen bij Rijkswet vast te stellen.

Deze besluiten werden door den Bond van Handels- en Kantoorbedienden verkeerd geacht; er ontstond dus een conflict tusschen het P. B. en den vakbond. Het besluit van het P. B. werd in een schrijven aan den Bond uitvoerig gemotiveerd. De Bond publiceerde dit schrijven met zijn antwoord er op in zijn orgaan en zond afdrucken er van aan tal van organisaties.

Met het Dag. Bestuur van het Vakverbond werd deze kwestie besproken en besloten te trachten in een samenkomst van het D. B. van het Vakverbond, van den Bond van Handels- en Kantoorbedienden en van het P. B. tot een oplossing van het geschil te komen.

Deze bijeenkomst werd den 19den Februari gehouden en een verklaring werd opgesteld, die door het D. B. van het P. B. en door de vertegenwoordigers van den B. v. H.- en K. kon worden aanvaard.

Het P. B. en het hoofdbestuur van den B. v. H.- en K. konden zich met deze verklaring vereenigen, en zoo is aldus dit conflict op bevredigende wijze opgelost.

De aangenomen verklaring luidt als volgt:

„Zaterdag 19 Februari werd eene vergadering gehouden van het Dag. Best. van Partij, N. V. V. en den Alg. Ned. Bond van Handels- en Kantoorbedienden ter bespreking van het geschil tusschen het bestuur van de Partij en laatstgenoemden bond ter zake van de wettelijke regeling der winkelsluiting.

Uit de besprekingen bleek, dat er voor de opvatting van het P. B., als zou er tegenstelling bestaan tusschen de actie van het Nat. Comité voor Vervroegde Winkelsluiting en de actie van den Bond voor de wettelijke achthuursluiting in werkelijkheid geen grond is, doch deze acties elkander veeleer aanvullen, zoodat er voor het P. B. geen aanleiding kon bestaan te blijven weigeren adhaesie te betuigen aan de motie van den Bond, wanneer deze er mede accoord ging, dat die adhaesiebetuiging zou worden uitgesproken in dien zin, dat noodzakelijke uitzonderingen bij het eventueel nemen van wettelijke maatregelen zullen worden toegelaten en de vertegenwoordigers der Partij in Kamer en Gemeenteraden bij het doen van voorstellen vrij blijven te handelen overeenkomstig de eischen van tijd en plaats.

Daar het bestuur van den Alg. Ned. Bond van Handels- en Kantoorbedienden hiermede volkomen accoord kon gaan, sprak het P. B. in dezen zin zijn adhaesie uit.

Echter werd opgemerkt, dat de Bond meer organisatorisch had behooren op te treden door, alvorens de afdelingen der Partij adhaesie te vragen, hetgeen door het hoofdbestuur van den Bond werd erkend, doch verontschuldigd werd met de opmerking, dat dieuangaande tot dusverre van verschillende zijden dezelfde fout meermalen werd gemaakt.”

Redactie van „Het Volk”.

In de samenstelling van de redactie kwamen de volgende wijzigingen:

Door den redacteur Schotting was tegen half April 1909 ontslag gevraagd en verkregen. Besloten werd niet direct over te gaan tot de aanstelling van een nieuwen redacteur, doch te wachten tot na de algemeene verkiezingen. In de vacature werd tijdelijk voorzien door Jos. Loopuit.

Na de verkiezingen werd besloten de redactie aan te vullen met een redacteur en een corrector-verslaggever aan te stellen. Vliegen zou aan de redactie verbonden blijven. Daar deze echter een groot gedeelte van het jaar zijn taak als redacteur tengevolge van zijn functie van Kamerlid niet ten volle zou kunnen vervullen, werd besloten, dat hij, volgens zijn eigen voorstel, half salaris zou genieten.

Als corrector-verslaggever werd H. J. Hege-
raat aangesteld, die echter een paar maanden daarna benoemd werd tot lid der redactie en in zijn plaats werd benoemd S. Hartog.

Propaganda en propagandisten.

Even vóór het Congres van Rotterdam legde Muller zijn functie neder als propagandist voor Noord-Brabant.

Het geld, dat het P. B. tot zijn beschikking had voor de propaganda in Zeeland, hield tegen half Augustus op, daar de geeffter besloot het rechtstreeks ten goede te doen komen aan het gewest-Zeeland.

De propagandisten Hermans en Leeuwenburg bleven werkzaam respectievelijk in Gelderland en Twenthe. Voor hunne werkzaamheden wordt verwezen naar hun verslag, dat als bijlage aan dit verslag is toegevoegd.

Omtrent de Pers is alleen op te merken, dat in den loop van het jaar werd opgericht „De Sociaal-Democraat”, weekblad van de afdelingen Zwolle, Kampen en Steenwijk.

Opgeheven werd tengevolge van de opheffing van de federatie Zuid-Hollandsch Zuiderkwartier „De Voorwaarts”, waartegenover staat, dat opgericht werd „Het Volksweekblad”, orgaan van de Federatie-Rotterdam. Het blad „De Volksstrijd” veranderde zijn naam in „Volksweekblad”.

Evenals ieder jaar zullen op het Congres mededeelingen gedaan worden over den toestand van ons dagblad; de plaatselijke bladen leggen geen rekening en verantwoording over aan de Partij. Hoe de toestand is, kan derhalve hier niet worden meegedeeld.

Wel meen ik vanaf deze plaats een ernstig woord te moeten richten tot alle afdelingen, die de verantwoordelijkheid dragen van de uitgave van een weekblad. Zorgt er steeds voor, dat gij ten allen tijde volkomen zijt ingelicht omtrent den stand van het blad en zijn financielen toestand, opdat steeds en ten allen tijde kan worden ingegrepen als de verplichtingen gaan boven de draagkracht der afdelingen en laat daarmee niet gewacht worden tot het te laat is en de afdelingen jaren lang zitten voor zware lasten, die het voeren der propaganda volkomen belemmeren.

Naast deze schriftelijke propaganda verricht de Brochurenhandel der Partij zijn taak, door het uitgeven van geschriften op het gebied der algemeene zoowel als der bijzondere propaganda voor een of ander onderdeel, dat aan de orde is.

Voor de verrichtingen en de resultaten van deze Partij-instelling wordt verwezen naar het hierachter volgend verslag van den Brochurenhandel.

Alleen zij nog opgemerkt, dat met half Januari l.l. in de plaats van W. H. Meijer, die ontslag gevraagd heeft, is opgetreden J. J. Bos K.Azn. als administrateur van den Brochurenhandel.

Program-Commissie.

Van deze Commissie kan worden meegedeeld, dat zij sedert eenigen tijd haar werkzaamheden heeft hervat. Zij hoopt met haar werk tijdig genoeg gereed te zijn om een behandeling op het volgend Congres mogelijk te maken.

Tentoonstelling-Huisindustrie.

De partij verleende ook hieraan hare medewerking en heeft er aldus toe bijgedragen, vooral ook door de artikelen in „Het Volk”, dat op dezen kanker der kapitalistische maatschappij weder het volle licht is geworpen.

Werkzaamheid en toestand der afdelingen.

Het is weder dezelfde klacht als andere jaren, die omtrent het Jaarverslag. Een aantal afdelingen schijnen heel rustig de circulaire, waarin zij herinnerd worden een jaarverslag in te moeten zenden, naast zich neer te leggen; als zij dan eenige weken daarna een tweede circulaire ontvangen, dan schijnen zij die weder een paar weken te laten rusten om ten slotte het verslag samen te stellen, dikwijls onvolledig, en eindelijk ontvang ik het dan. Dat door al dat getreuzel het mij moeilijk gemaakt wordt om op tijd gereed te zijn, dat zullen we maar laten rusten.

Meermalen heb ik mij afgevraagd: vraag ik te veel? Dat is toch niet het geval. Als hetgeen door mij gevraagd wordt, wordt ontvangen en verwerkt, dan heeft het P. B. niet meer dan voldoende om eenigszins op de hoogte te zijn van den toestand en de verrichtingen der afdelingen. Denkt men soms, dat die afdelingsverslagen, na ze al of niet te hebben ingezien, worden verbrand of verscheurd? Dat is toch niet het geval. Die gegevens worden behoorlijk verwerkt tot een algemeen rapport en dat algemeen rapport, bijgehouden van jaar tot jaar, geeft het P. B. de gelegenheid steeds, als dat noodig is, te kunnen nagaan, hoe het met een afdeling staat.

Wat is dan de reden, dat velen zooveel tijd noodig hebben de gevraagde inlichtingen te verstrekken. Die reden is, behalve de gewone zucht tot uitstellen van vele menschen, dat vele afdelingssecretarissen niet voldoende zorg dragen het geheele jaar gegevens te verzamelen. Als dan de circulaire komt met mijne vragen, dan moet er gevraagd worden naar alle kanten. Dat houdt op, heeft dikwijls geen resultaat en dan doet men maar niets.

De volgende afdelingen zonden geen jaarverslag; de wijdgedrukte zonden ook het vorige jaar geen verslag: Alkmaar, Almelo, Beetgum, Brouwershaven, Deventer, Dronrijp, Eibergen, Foxhol, Gorinchem, Helpman, Hoogezand-Sappemeer, Houtigehage, Kapelle-Krimpen, Kiel-Windeweer, Kolum, Krommenie, Leiden, Lochem, Lonneker VI, Marsum, Menaldum, Prins, Rhenen, Schoonhoven, Surhuisterveen, Soest, Trijnwolden, Tzummarum, Ternaard, Ulrum, Ureterp, Venlo, Waalwijk, Winschoten, Wirdum, Zaltbommel, Zwartewaal, Zwijndrecht en Zuidhorn.

Niet opgenomen zijn de afdelingen, die eerst na 30 Sept. zijn opgericht.

Tot bijzondere opmerkingen geven de afdelingsverslagen geen aanleiding. Over het geheel spreekt er een andere geest uit dan uit die van het vorige jaar. Uit vele klinkt een opgewekte toon, waaruit blijkt, dat bij velen de lust en opgewektheid is teruggekeerd om met kracht en energie den dagelijkschen arbeid, den dagelijkschen strijd te voeren in het belang van het proletariaat, voor de sociaal-democratie.

Nog een opmerking ten slotte: ik had zoo stellige verwachting, dat wij het jaar 1910 zouden zijn ingegaan met 10.000 leden, dat is niet zoo mogen zijn, het scheelt nog een vijfhonderd.

Aan den arbeid, propageert, werft leden en zorgt, dat op het Congres te Leeuwarden gesproken kan worden uit naam van tienduizend leden.

Slot.

Partijgenooten, heeft 1909 veel gevraagd van uwe toewijding, van uw krachten, van uw ijver, ook het a. s. partij-jaar zal dat in niet mindere mate van u vergen. De inwendige organisatie, de vergroting van uw afdelingen, de stichting van nieuwe, de voortdurende propaganda van het socialisme, dat alles zal weder uw krachten eischen en boven alles zal uw toewijding gevraagd worden voor den strijd voor het algemeen kiesrecht; waarnaast de onverflauwde actie voor den 10-urendag, de afschaffing van nachtarbeid. In het afgelopen jaar zijn vele besprekingen hierover gevoerd met het Vakverbond; de samenwerking tusschen partij en de vakbeweging, zooals deze georganiseerd is in het Vakverbond, was uitstekend. Wij vertrouwen dat dit ook in het volgend jaar zoo zal zijn en twijfelen daaraan niet.

De politieke strijd, de strijd op het terrein der vakbeweging, gesteund door de coöperaties, deze drie-eenheid zal de arbeidersklasse moeten voeren uit het kapitalisme naar het socialisme.

Voorwaarts, op voor het socialisme!

De Partijsecretaris

Amst., 7 Maart 1910.

VAN KUIJKHOF.

VERSLAG VAN DEN PROPAGANDIST VAN GELDERLAND.

Ik ben ongeveer twee jaar in Gelderland werkzaam en het is mij aangenaam te kunnen getuigen dat hier de wederzijdsche verhoudingen uitmuntend zijn en de propaganda gevoerd wordt, niet alleen door mij, maar ook door een aantal medestrijders, zoo krachtig mogelijk. Evenwel is het ons niet mogen gelukken in dit vereenigingsjaar nieuwe afdelingen te stichten. Wij kunnen in verreweg de meeste plaatsen geen zalen krijgen. Of het dorp katholiek dan wel protestantsch is, doet weinig ter zake, pastoor of dominee zijn beiden even bang voor de S. D. A. P., waarbij komt dat de laudheeren trouw helpen in het weren van de „ontevredenheidsaaiers”. Ik heb overal connecties trachten aan te knopen en was dit geschied dan beproefde ik een zaal te huren, gewoonlijk lukte dat ook, maar na een paar dagen kwam de opzegging en daaraan was niets te veranderen. Evenwel had men daarmede toch niet geheel en al het doel bereikt, want kon ik er niet spreken, eenige abonnees op het blad „De Arbeid” kreeg ik er wel. En die plaatsen, waar een spreekbeurt onmogelijk was te houden, moesten bewerkt worden met onze geschriften. Ons weekblad was wel een van de beste middelen en dat zit er dan ook uitstekend in. Wij hebben een oplage van ongeveer 2500 elke week en soms nog veel meer. Elke week komen er nog abonnees. En finantieel geeft het blad geen zorgen. Misschien zal nog wel binnen dit jaar met het Partijbestuur besproken worden, of tegen een uitgave van tweemaal per week bezwaar bestaat. Dat het werken met ons blad uitstekend is voor de propaganda onzer beginselen, bleek wel uit de stemmencijfers in het district Doetinchem. In de plaatsen, waar ik geen voet grond te huur zou kunnen krijgen om te spreken, maar waar een paar exemplaren van „De Arbeid” worden gelezen, behaalden wij 10 à 12 stemmen. In het district werd dan ook het stemmencijfer bijna verdubbeld met dat van de periodieke verkiezing van 1905. Ook in de hoofdstad onzer provincie zijn wij in stemmen aantal goed vooruitgegaan. Met de Kamerverkiezing behaalden wij een cijfer dat nog niet bereikt was, met de daarop volgende gemeenteraadsverkiezing kwamen Te

Niet en ik in herstemming, met het resultaat, dat ik gekozen werd, terwijl liberalen en kerkelijken samengingen, hun eigen kandidaat in den steek lieten en het daardoor mogelijk was een veertig stemmen boven de volstreekte meerderheid te behalen. De propaganda, door de Arnhemse afdeelingen zeer stevig gevoerd, jaagt de bourgeoisie op een hoop, de antithese valt weg, is althans bij de laatste verkiezing weggevallen en wij vechten tegen de geocaliseerde burgerpartijen. Bij dien stand van zaken was de uitslag van de laatste verkiezing zoo ontuchtend voor de kerkelijken, dat op den avond van hun zegegraaf het Kamerlid Baron van Wijnbergen ernstig waarschuwde voor den aanwas van stemmen in het derde district.

Hebben wij dus met groote moeielijkheden te worstelen, wij gaan toch in aanzien en macht vooruit. De moeielijkheden zijn hier niet te onderschatten. In groote steden of in een centrum van industrie kan men zich moeielijk een denkbeeld vormen van de slaafschheid van vele Geldersche arbeiders die zoo onderworpen zijn, dat zij het hoofd ontblooten voor het „huus" (het kasteel) ook al is de freule of de baron op reis. Al ontbreekt hier nog een openbare waarschuwing aan de „beminde" Parochianen gelijk de pastoors van het bisdom Roermond onlangs gaven, men ziet dat daarom de strijd niet gemakkelijker is dan in Limburg, waar gelukkig een opkomende industrie is, die hier grootendeels ontbreekt.

Ik ben opgetreden, gedurende dit propaganda-jaar, in openbare, buurt en feestvergaderingen 84 maal, waarvan 13 buiten de provincie, 12 maal in cursussen, 13 keer gedebatteerd en ik heb 27 bestuurs- en andere bijeenkomsten (behalve de gewone huishoudelijke vergaderingen mijner afdeeling) bijgewoond. Daarvan verdienen afzonderlijk vermelding mijn optreden in de Arnhemse meeting voor Staatspensionneering, mijn debat met ds. Hogerzeil. Ook mocht ik enkele malen als feestredenaar optreden en in cursusavonden voor vakverenigingen.

Op Kerstmis van dit jaar zijn te Zutphen de Geldersche afdeelingen bij elkander gekomen en hebben besloten, behoudens goedkeuring van het partijbestuur, een provinciale federatie te stichten, die nog planmatiger en krachtiger als een man, in dit geval de propagandist, het vermag te doen, de propaganda ter hand te nemen. Ik heb zelf het initiatief daartoe genomen en verwacht er goede resultaten van.

Ten slotte, breng ik een woord van hartelijken dank aan de Geldersche partijgenooten, die mij steeds met zooveel vriendelijkheid bejegenen. Eenmaal had ik, in het afgelopen jaar een verschil over de wijze van redactievoeren van „De Arbeid" met de afdeeling Nijmegen en waartoe ik een paar maal in huishoudelijke vergaderingen dezer afdeeling met partijgenoot Hegeraat van gedachten heb gewisseld. Wij zijn tot een minnelijke schikking gekomen, maar tijdens de kwestie is de kameradschappelijkheid en de goede samenwerking geen oogenblik verstoord geworden.

L. M. HERMANS.

VERSLAG VAN DEN PROPAGANDIST IN TWENTHE.

Dit verslag reikt van Maart 1909 tot Maart 1910. Het is, over 't geheel genomen, een goed jaar geweest. Teleurstelling en teruggang, in sommige opzichten, bleef de Twentsche beweging niet gespaard, maar de beweging, als geheel, werd be-

duidend versterkt. Het abbonnentental van „De Nieuwe Tijd" steeg voortdurend. Te zamen met den vooruitgang van het vorige jaar, werd eene vermeerdering van 400 abonné's bereikt. Het mocht wel méér zijn. Niet alle afdeelingen beijverden zich gelijkelijk. Maar toch is er reden tot tevredenheid.

Het ledental der drie groote afdeelingen steeg; Enschedé, Hengelo en Almelo gingen alle drie vooruit, vooral de beide laatste plaatsen.

Ook enkele der kleinere afdeelingen wonnen aan sterkte, terwijl eenige andere zich noch uitbreidden, noch terugliepen.

Ook bij de verkiezingen bleek de meerdere kracht der Twentsche beweging.

In Hengelo bemachtigden wij twee nieuwe raadszetels, terwijl in Enschedé en Almelo onze stemmen-cijfers beduidend opliepen. Zóó, in het belangrijkste district van Enschedé, waar de liberalen en de rechterzijde te zamen gingen, met niet minder dan honderd.

Wel ging bij de verkiezing voor de Tweede Kamer het district Enschedé teloor aan de rechterzijde, maar niet door de achteruitgang der sociaaldemocratie. Wij wonnen, sinds 1905, niet minder dan 800 stemmen, waardoor wij ongeveer 33 pCt. van het totaal aantal stemmen hebben bereikt. Bij ernstigen arbeid behoort het dan ook bij lange niet tot de onmogelijkheden, dat het district in de naaste toekomst herwonnen worde.

Als spreker en debater, in en buiten Twenthe, trad ik op in 93 openbare vergaderingen, terwijl ik 53 leden- en 59 bestuursvergaderingen bijwoonde.

In overleg met het bestuur der Twentsche Federatie heb ik dit jaar in Zuid-Oost Drenthe de propaganda ingezet. Mede als gevolg van dien arbeid breidde de afdeeling Coevorden zich aanzienlijk uit, terwijl in Emmen en Erica nieuwe afdeelingen werden opgericht.

In Twenthe werd eveneens eene nieuwe afdeeling gevormd en wel in Lonneker.

Ten slotte zij nog vermeld, dat ik sinds eenige maanden als bestuurslid der coöperatie werd gekozen, wat ook meerder werk vorderde.

Waar het abbonnentental van het blad oplom; de afdeelingen zich meest uitbreidden; de stemmen-cijfers sterk-vermeerderden invloed aanwijken, — is er, dunkt mij, reden tot tevredenheid, die echter allerminst tot verslapping mag leiden.

Wat bereikt is moet bevestigd worden en verdere uitbreiding blijft mogelijk en noodzakelijk.

A. P. LEEUWENBURG.

VERSLAG OVER DEN BROCHURENHANDEL 1 JAN. 1909—1 JAN. 1910.

Opmerkingen van algemeenen aard.

Ook in 1909 bleef de partij-brochurehandel zich vrij regelmatig ontwikkelen en was de totaal-omzet in guldens groter dan in 1908.

Wel was de omzet van brochures etc. over het algemeen niet zóó groot als met het oog op de algemeene verkiezingen voor Tweede Kamer en Gemeenteraden verwacht mocht worden, doch dit moet grootendeels worden toegeschreven aan het feit dat de in den verkiezingstijd gehouden vergaderingen over het algemeen door heel het land matig bezocht waren.

De omzet had zeker grooter geweest, wanneer de afdeelingen over het algemeen meer aandacht schonken aan dezen zeer belangrijken tak van propaganda.

Ook in het vorig jaarverslag is daar reeds op gewezen, doch zonder veel resultaat.

Dat van belangrijke uitgaven, door tal van afeelingen geen enkel exemplaar wordt besteld, zelfs niet één voor het afdeulingsarchief, is een zeer gewoon doch allesbehalve goed verschijnsel.

Het moge waar zijn, dat gebrek aan koopkracht bij vele arbeiders als een der oorzaken van dit verschijnsel moet worden aangewezen, waar is ook, dat vele afdeelingen de aanbiedingscirculaires etc. eenvoudig voor kennisgeving aannemen en veelal niet de minste moeite wordt gedaan om een zeker aantal te plaatsen.

Dat men daardoor niet alleen den partij-brochurenhandel, doch ook en vooral zichzelf schade doet, schijnt men in vele afdeelingen niet in te zien. Toch is en blijft het een feit, dat bij stelselmatig werken met onze lectuur het afdeulingsleven pittiger en opgewekter wordt en regelmatige groei niet kan uitblijven.

Een feit van niet te onderschatten beteekenis is ook, dat onze eigen partijleden niet of zeer onvoldoende met lectuur worden bewerkt.

Nieuwe uitgaven in 1909.

De volgende nieuwe uitgaven zijn in 1909 bij ons verschenen:

Schrijver.	Titel.
Troelstra:	Het Kindje.
Wibaut:	Gemeentelijke zorg voor werklozen.
Vliegen:	Het Arbeidscontract. 4e Druk.
" —	idem. 5e "
" —	Congresverslag 1909 (Deventer.)
Schaper:	In den Strijd.
Studieclub:	Landarbeiders, hun arbeidsduren en arbeidsverhoudingen.
Ed. Polak:	Niet langer dan 10 uur zult gij arbeiden.
Schaper:	De Tienurendag in de Tweede Kamer.
" —	Congresverslag 1909 (Rotterdam.)
Vliegen:	Op voor 't Staatspensioen!
J. J. de Roode:	De bedrogen landarbeiders.
" —	Verkiezingsnummer v. „Het Volk”.
" —	Kiesrecht nummer van „Het Volk”.
Studieclub:	Lijst van socialistische lectuur.
" —	Arbeidersjaarboekje 1910.

Verkiezingslectuur.

Schaper's boekje „In den Strijd” was wel een der meest belangrijke uitgaven op dit gebied. Dit „handboekje ten dienste van de Soc. Dem. Arbeiderspartij in Nederland” heet vooral aan huisbezoekers en propagandisten uitstekende diensten bewezen. Blijkens den omzet in den boekhandel hebben ook onze tegenstanders er in vrij ruime mate gebruik van gemaakt. De vrij groote oplage was dan ook spoedig uitverkocht. Het verzamelen en rangschikken van het in dit boekje verwerkte feitenmateriaal was een moeizaam en zeer tijdroovend werk.

Een andere verkiezingsuitgave van beteekenis was het door ons uitgegeven Verkiezingsnummer van „Het Volk”, die in een oplage van bijna 400.000 exemplaren door het geheele land werd verspreid.

Verder verschenen nog: Schaper's brochure over „De Tienurendag in de Tweede Kamer” en een brochure van Vliegen „Op voor 't Staatspensioen”.

Het spreekt vanzelf dat deze beide brochures ook nu nog volkomen actueel zijn. De omzet van deze beide brochures was niet zoo groot als verwacht had mogen worden.

Vooraf Vliegen's brochure „Op voor 't Staatspensioen!” ging er niet zoo bijzonder in.

Een poging om onder de leden van den Bond voor Staatspensioneering belangstelling te wekken voor onze brochure „Op voor 't Staatspensioen!” mislukte volkomen. Naar 235 afdeelingen van dien bond werd een exemplaar der brochure ter kennismaking gezonden met een ingesloten circulaire. Het resultaat was nihil! Slechts na geruimen tijd kwam een, zegge één, kleine bestelling in.

Rapport over den toestand der landarbeiders.

Een belangrijke uitgave in 1909 was ook het boek „Landarbeiders, hun arbeidsduur en arbeidsverhoudingen. Rapport eener enquête, gehouden door de Soc.-Dem. Studieclub”. Dit boek is een mooi stuk werk waaraan, ook ter verzameling van het feitenmateriaal, zeer veel arbeid is ten koste gelegd.

Jammer alleen dat er door onze partijafdeelingen en vakbonden zoo weinig notitie van genomen is. Niet alleen dat er in de meeste (ook plattelands-) afdeelingen niet mee gewerkt is, doch zelfs het bestellen van een exemplaar voor het archief is door vele afdeelingen nagelaten.

Dat zulk een passieve houding allerminst bevorderlijk is aan het houden van soortgelijke enquêtes en het verwerken en publiceeren der resultaten, spreekt vanzelf.

Kiesrecht nummer van „Het Volk”.

Door tusschenkomst van den partijbrochurenhandel werd dit jaar voor het eerst een speciaal kiesrecht nummer van „Het Volk” uitgegeven, welk blad in een oplage van ruim 200.000 door het geheele land werd verspreid.

Verskillende opmerkingen.

Zooals uit dit jaarverslag blijkt, is het totaal der nieuwe uitgaven in 1909 niet bijzonder groot. Dit moet voornamelijk worden toegeschreven aan gebrek aan voldoende bedrijfskapitaal. Het bedrijfskapitaal, waarmee de partijbrochurenhandel nu ruim drie jaar heeft gewerkt, is voor een uitgeverzaak zoo miniem dat ten opzichte van nieuwe uitgaven, waar nogal wat geld in gaat zitten, groote voorzichtigheid geboden is.

Van iets wagen kan onder de huidige omstandigheden geen sprake zijn, wil men niet de kans beloopten, vroeg of laat in moeilijkheden te komen.

Zeer voorguldig wikkelen en wegen is noodig bij alles wat men doet. En dan nog is uitkomst zeer onzeker omdat het al of niet welslagen van de een of andere uitgave dikwijls van allerlei omstandigheden afhangt, die men onmogelijk vooruit voorzien en nog minder veranderen kan. Het is dan ook mijn vaste overtuiging, dat zonder een zuiver commercieel beheer (waarbij het propagandakarakter der instelling volstrekt niet behoef te worden weggedacht) en zonder uitbreiding van bedrijfskapitaal, de partijbrochurenhandel een kwijnend bestaan zal blijven voeren.

In dit verband ook nog iets over het werken met uitgaven die bij andere uitgevers verschenen zijn.

Tot nu toe is daaraan door den brochurenhandel weinig gedaan en wel omdat bij intensief werken op dit gebied een algeheele reorganisatie van den brochurenhandel noodig zou zijn, ook op administratief gebied en een dergelijke reorganisatie ook al weer gepaard zou moeten gaan met uitbreiding van bedrijfskapitaal.

Exploitatie-resultaten.

Blijkens de balans met winst- en verliesrekening, die evenals het vorig jaar voor de congresleden ter inzage zal, is de totaal-omzet in guldens dit jaar wederom grooter geweest dan in voorgaande jaren.

Deze bedroeg in totaal f7625.26, waarvan f1128.80½ à contant geleverd.

Toch werd, ondanks dezen grooteren omzet, nog een verlies geleden van f417.09½.

Dit verlies is voornamelijk een gevolg van het feit dat op Schaper's boekje „In den Strijd” f411.49 moest worden toegelegd.

Volgens afspraak moet het Partijbestuur dit verlies dekken, nu blijkt dat de winst op andere uitgaven niet groot genoeg was om dit van te voren berekend tekort te dekken.

Schulden en bezittingen.

Ten slotte, evenals het vorig jaar, nog een paar cijfers. Van de leening, groot f4000.— bleef een aandeel à f50.— in portefeulle. Aflossing vond niets plaats. In kas was op 1 Jan. 1910 f140.96½; de balanswaarde der voorhanden brochures bedroeg na afschrijving van f306.— aan veronderde lectuur, f3169.03. Er was nog te vorderen van diverse afdelingen, boekhandelaren etc. f2579.56. Nog te betalen aan den drukker en diverse leveranciers f2566.84½. De inventariswaarde (meublilair en kantoorbehoefden) bedroeg f360.—.

Ten slotte zij nog vermeld, dat ondergeteekende met ingang van 14 Jan. j.l. door verandering van werkkring zijn functie als administrateur van den brochurenhandel heeft neergelegd en dat het partijbestuur als zijn opvolger heeft aangewezen onzen partijgenoot J. J. Bos K.A.zn.

Dat Bos en van de zijde van het partijbestuur en van de partijgenooten in het algemeen die medewerking en waardeering ondervinden moge, welke ook mij, bij alle verschil van inzicht soms, geschonken is.

Amsterdam, 27 Febr. '10. W. H. MEIJER.

Verklaring.

Ondergeteekende trad op 1 Januari van dit jaar als beheerder der partij-brochurenhandel in functie. Gaarne verklaar ik hier, dat ik alles in goede orde van partijgenoot W. H. Meijer overgenomen heb en het doet me genoegen hier aan toe te kunnen voegen, dat hij met veel zorg en voorzichtig overleg aan de belangen onzer partij-uitgeverszaak zijn beste krachten gegeven heeft, waarvoor ik hem hier ook dank zeg.

Ik hoop dat de wensch, aan het slot van Meijer's verslag hewaardheid zal worden en dat ik steeds op aller medewerking zal kunnen rekenen, waar ik trouwens niet aan twijfel. Van mijn kant zal ik al datgene doen, wat de goede verstandhouding kan bevorderen en de band met de afdelingen e. a. met wien we in relatie staan, kan versterken in het belang der schriftelijke propaganda, dus in dat der partij.

Amsterdam. J. J. BOS K.A.ZN.

BIJLAGE I.

Sociaal-Demokratische Arbeiderspartij in Nederland.

AAN DE KIEZERS!

Binnen eenige weken, op 11 Juni a. s., wordt gij opgeroepen om de Tweede Kamer, de directe

vertegenwoordiging van het kiezerscorps in onze wetgevende macht, te vernieuwen.

De verschillende groote politieke partijen hebben stelling genomen in den strijd om de meerderheid aan haar zijde en daardoor de regeermacht in handen te krijgen. Ook thans weer worden de oude pogingen hernieuwd om den strijd te doen loopen over de onwezenlijke scheiding in clericaal en anticlericaal, geformuleerd in de beruchte anti-these, en het kiezerscorps te verdeelen in twee groote groepen, waarvan de eene door het gebruik en de andere door de bestrijding van de anti-these tracht de regeermacht in handen te houden of te krijgen.

Het gescherf met die anti-these, met de tegenstelling tusschen „geloof en ongelooft”, tusschen „evangelie en revolutie” of hoe men ze ook formuleert, heeft van beide kanten, zoowel van liberalen als van kerkelijken, voor doel, althans voor gevolg, dat de tegenstelling die werkelijk de politiek beheerscht, de tegenstelling tusschen kapitaal en arbeid, wordt weggedoeld, het goedgehoovige deel van het arbeidende volk geblindoekt wordt en zijn eigen plaats in den politieken strijd niet ziet.

De arbeidersklasse heeft op politiek gebied haar eigen belangen, staande tegenover die der bezittende klasse, die het bestaande maatschappelijke stelsel wenscht te behouden en te versterken.

De arbeidersklasse is in dat stelsel de verschopelingen. De klasse der groot-grondbezitters, groote werkgevers, kapitaalbeleggers, zij die met elkaar de bezitters zijn van de productiemiddelen waarmee het arbeidende volk zijn brood moet verdienen, exploiteert de arbeidskracht der massa ten eigen bate.

Zij stapelt winst op winst, rijkdom op rijkdom. Alle genegenen des levens zijn voor haar bereikbaar; niet alleen kan zij naar wensch voorzien in haar stoffelijke behoeften, doch ook de schatten van natuur, kunst en wetenschap liggen binnen haar bereik, terwijl het arbeidende volk, gedwongen geheel op te gaan in den strijd om het bestaan, slachtoffer bovendien van concurrentie en telkens terugkeerende crisis, gebukt gaat onder het levensleed en -zorgen, die het wreede maatschappelijk stelsel zoo ruimschoots op haar legt.

Men houdt de arbeiders buiten elke medezeggenschap. Om éenigen invloed te krijgen zelfs op zijn loon en op zijn werktijd, moet de arbeider vaak langen en bitteren strijd voeren, over de regeling der produktie zelf heeft heel de arbeidersklasse niets te zeggen. Maar loopt het door het wanbeheer der kapitalistische klasse spaak, komen crisis en krach, dan treft haar de werkloosheid, zij betaalt het gelag.

In tijden van bloei zijn de winsten voor de bezitters, in tijden van crisis zijn de werkloosheid en de ellende voor de arbeiders!

Om uit dezen toestand de arbeidende klasse geheel te redden is verwezenlijking van het socialisme, het stelsel van produktie waarin kapitaal en arbeid niet gescheiden doch vereend zijn, waarin de vruchten van den arbeid niet aan enkelen doch aan allen ten goede komen, het eenige middel. En waar de bezittende klasse zich met hand en tand vastklampt aan haar bevoorrechte positie en tegen die betere maatschappelijke inrichting strijdt als tegen een dreigend gevaar, wat het voor de kapitalistische voorrechten ook is, daarom weert zij zich als klassenmacht tegenover de billijke eischen van het uitgebuite volk, waartoe niet alleen de loonarbeider in engeren zin, doch ook velen die op andere wijze, door pacht en hypotheek enz. door het kapitaal worden uitgebuit, behooren.

Dát is de oorzaak van den klassenstrijd, wiens bestaan slechts door blinden kan worden geloofend, en wiens hevigheid blijkt bij elke poging die het arbeidende volk doet om zijn lot in welk opzicht ook, te verbeteren.

De plaats van de arbeidende klasse in den politieken strijd wordt door deze feiten bepaald. De politieke macht moet aangewend worden ter verheffing van de massa des volks, die thans gebukt gaat onder bergen van misstanden en door stoffelijke ellende verhinderd wordt zich zedelijk en intellectueel te verheffen.

Het allesbeheerschende vraagstuk van onzen tijd ligt dáár!

En juist op dát terrein hebben de bourgeoispartijen, heeft clerikaal en liberaal, nu al reeksen van jaren, hun volkomen onmacht of onwil getoond.

In volle acht jaren is in ons land géén enkel stuk sociale hervorming meer tot stand gebracht.

Onvruchtbaar was het christelijk ministerie-Kuyper!

Onvruchtbaar het vrijzinnige ministerie-De Meester!

En de bewijzen van volkomen onvruchtbaarheid van het christelijk ministerie-Heemskerk liggen nu reeds in grooten getale voor ons.

De eenige wet die in de laatste vier jaar tot stand kwam op het gebied van den arbeid, de wet op het Arbeidscontract, heeft zich terstond bij de invoering reeds ontpopt als een wapen in handen van werkgevers, tegen de arbeiders!

De oorzaak van deze onvruchtbaarheid ligt bij u, kiezers, vooral bij u, arbeiderskiezers!

Duizenden uwer hebben zich tot nu toe laten vasthaken aan de een of andere partij die, de kapitalistische maatschappij willende handhaven, verplicht was mede te werken om uwe klasse in hare ondergeschikte positie te doen blijven, verplicht mede te doen aan het ontzien van de kapitalistische belangen die zich verzetten ook tegen de noodzakelijkste hervormingen.

Wie wil dat er ingrijpende verandering komt in dezen toestand, dat er hervormd wordt;

Wie het algemeen kiesrecht wil, die noodzakelijke voorwaarde tot de machtontplooiing en daardoor tot de bevrijding van het proletariaat;

Wie Staatspensionneering wil;

Wie de arbeidsdag beperkt wil hebben tot een maximum van 10 uur, de nachtarbeid wil zien afgeschaft en den kinderarbeid verder beperkt;

Wie alle arbeiders verzekerd wil zien tegen ongevallen;

Wie het belangrijke woningvraagstuk wil zien opgelost;

Wie dit en het verder noodzakelijke wil zien tot stand komen, en toch mede werkt om het bewind weer in handen te spelen van clerikaal of liberaal, hij pleegt zelfbedrog.

Alleen een groote versterking der eigen macht van de arbeidersklasse, eigen macht die vertegenwoordigd wordt door de sociaaldemocratie, kan de noodige drang tot hervormen brengen.

De hervormingslocomotief dat is de sociaaldemocratie.

Ziet wat er in het afgelopen jaar is gebeurd bij de interpellatie-Troelstra over de werkloosheid. Hoe de regering elke hulp wil weigeren. Ziet hoe bij de behandeling der motie-Schaper over den 10-urendag de heer Talma de hoop op die hervorming den bodem wilde inslaan. Ziet hoe bij de interpellatie in zake het arbeidscontract de woordvoerders der kapitalistische partijen gevoelloos waren voor het feit dat den arbeiders nieuwe banden waren aangelegd.

De belangen van het arbeidende volk zijn bij de kapitalistische partijen niet veilig.

De sociaaldemocratie roept daarom de niet-bezitters van alle landen op tot de vorming van één groote politieke arbeiderspartij, die zich ten doel stelt de staatsmacht voor hare klasse te veroveren en reeds onmiddellijk al haren invloed aan te wenden om de direct noodzakelijke hervormingen aan de bourgeoisie te ontrukken.

Voor de S. D. A. P. staan deze verkiezingen in de eerste en voornaamste plaats in het teeken van algemeen kiesrecht voor mannen en vrouwen.

Nog altijd zijn in ons land nagenoeg ½ miljoen arbeiders van het kiesrecht uitgesloten. Juist daar waar de arbeiders door het kapitalistisch bedrijf bij tienduizenden opeen gehoopt zijn, is het kiesrecht het beperktst. Zijn in sommige plattelandsdistricten o. a. in Enkhuizen, 42 van de 100 mannelijke ingezetenen kiezer, in Amsterdam is dat slechts 26, in Rotterdam daalt het zelfs tot 21. Bij eenzelfde verhouding als in Enkhuizen, zouden in Amsterdam en in Rotterdam alleen, minstens 70.000 kiezers meer moeten komen, en ook in Enkhuizen is het kiesrecht nog niet algemeen.

Recht voor die honderdduizenden rechtelozen, benevens voor de vrouwen die wel meedragen de maatschappelijke lasten, doch van alle zeggenschap zijn uitgesloten, is onze eerste eisch.

Onze tweede eisch is Staatspensionneering.

De barbaarsche misstand dat onze ouden van dagen, vaak na het meest werkzame leven, tot hnu dood toe aan de schromelijkste ellende of aan de grievendste liefdadigheid ten prooi blijven, moet de wereld uit!

Ten derde eischen wij den wettelijken tienuren-dag, als eerste stap in de goede richting van een normalen werkdag van 8 uur. 70 pCt van de Nederlandsche arbeiders werkt langer dan 10, 30 pCt langer dan 12 uur. Daar is een zee van ellende en afbeuling te dempen! Daar is een begin te veroveren van vrijen tijd voor den arbeider, noodig ook voor den strijd zijner klasse!

Ten vierde vragen wij: Uitbreiding der Ongevalwet over alle arbeiders!

Nog altijd hebben de arbeiders in landbouw, veeteelt, tuinbouw en boschbouw bij ongeval geen enkel recht. Zoo is het ook nog gesteld met de arbeiders in een massa kleinbedrijven en zelfs bij de zeelieden. Ook de dienstboden vallen nog buiten de wet. De uitgeslotene vormen nog de groote meerderheid van de arbeiders.

Ten slotte willen wij betere woningtoestanden, die de tegenwoordige woningwet ons niet kan bezorgen. Honderdduizenden gezinnen wonen in ons land in volkomen onvoldoende woningen, 300.000 in één-kamer-woningen. Dat is een toestand die de schromelijkste gevolgen heeft voor de gezondheid, 't gezinsleven en de zedelijkheid, en het is de plicht van een Staat die op de hoogte van zijn tijd wil staan, hier krachtig in te grijpen.

Nog andere groote belangen staan op 't spel, verdere beperking van kinderarbeid, afschaffing van nachtarbeid, zijn dringend noodzakelijk; belangen van 't onderwijs, van de vrijheid van ambtenaren en werklieden in openbaren dienst, het werklozenvraagstuk etc. etc. moeten worden behartigd, belangen van de kleinen en geringen, die alleen door een krachtige aktie der arbeidersklasse kunnen worden terecht gebracht.

Voor dit alles roepen wij u op, kiezers, arbeiders, van Nederland!

Vòòr alles, 't zij nogmaals op den voorgrond gesteld, roepen wij u op voor den strijd voor het

algemeen kiesrecht, want zonder dit zal er van ernstige, ingrijpende hervormingen toch niet komen.

Een regeering die dit fundamenteele recht aan de arbeiders onthoudt, biedt ook geen de minste waarborg in welk ander opzicht ook.

Wilt gij dus een einde aan de periode van stilstand op 't gebied van sociale wetgeving;

Wilt gij uit het moeras van de machteloosheid op hervormingsgebied:

Wilt gij niet langer afgescheept worden met niets of met schijn;

Vormt dan uw eigen legerschaar!

Sterkt dan uw eigen partij!

Werkers met hoofd en hand, steunt bij deze aanstaande verkiezingen de aktie der Sociaal-Democratische Arbeiderspartij, sehaart u bij tienduizenden in onze gelederen, opdat wij den kapitalistischen vijand terugdringen en den eischen in 't belang van vrijheid en welvaart der massa, de zege kunnen verschaffen!

Het Partijbestuur der S. D. A. P.:

W. H. VLIEGEN, Voorzitter.

J. G. VAN KUIJKHOF, Sec.

W. P. G. HELSDINGEN.

J. H. SCHAPER.

H. SPIEKMAN.

F. M. WIBAUT.

Amsterdam, Mei 1909.

* * *

BIJLAGE II.

Herstemmingen 1909.

Manifest aan alle Nederlandsche arbeiders en aan de Socialistische Kiezers.

Medeburgers!

Het eerste deel van den strijd is afgelopen.

Het resultaat is, dat de schending der verkiezingsbeloften van 1905 door de vrijzinnige partijen zich aan hen heeft gewroken door een teruggang van hun stemmental met 17.500, evenveel als de sociaal-democratie heeft gewonnen, terwijl de verbonden kerkelijke partijen 6000 stemmen meer hebben behaald dan in 1905. Terwijl de socialisten in 1905 11.4 procent der uitgebrachte stemmen op zich verenigden, is hun aandeel daarin gestegen tot 14.3 procent. De vrijzinnigen daalden daarentegen van 36.9 op 33.5 procent, terwijl de stijging voor de kerkelijken liep van 51.7 op 52.2 procent.

Wij vestigen met vreugde uw aandacht op bovenstaande cijfers, omdat zij aantoonen, hoe onder het verval in de burgerlijke politiek de jonge sociaal-democratie, de politiek van het proletariaat, onophoudelijk verder voorwaarts dringt. Met name constateeren wij den groei onzer Partij in de groote steden, die den achteruitgang van ons stemmencijfer in eenige plattelandsdistricten verre overtreft.

Ondanks de „politieke fortuintjes”, die ditmaal de bourgeoisie ten goede kwamen tegen onze Partij — ondanks de werkloosheid, die velen onzer kiezers hun brood en daarmee hun stembiljet ontnam — ondanks het feit, dat wij in dezen tijd niet slechts alle burgerpartijen, doch ook een hardnekkige oppositie van gewzen partijgenooten tegen ons hadden — ondanks dit alles ging ook ditmaal het proces van

gestadigen groei onzer Partij ongestoord zijn gang, zoodat wij versterkt den strijd bij de herstemmingen kunnen ingaan.

Tot alle Nederlandsche arbeiders richten wij den ernstigen oproep, bij die herstemmingen overal en zonder uitzondering den sociaal-democraat te steunen. Uwe plaats, arbeiders, is niet aan den kapitalistischen kant, aan de zijde uwer uitbuiters, doch aan dien uwer mede-arbeiders.

De uitslag der verkiezingen is verder, dat de verbonden kerkelijke partijen reeds thans zeker zijn van eene meerderheid in de Kamer, groot genoeg, om hunne regeering in staat te stellen, alles wat de rechterzijde wil door te drijven.

Daar in die rechterzijde het conservatieve element zeer sterk is, zal ook de Regeering onophoudelijk moeten worden voortgestuwd tot democratische en sociale hervormingen. De aanwezigheid eener zoo sterk mogelijke sociaal-democratische fractie in de Kamer is daarom voor de arbeidersklasse van groot belang; voor de christelijkheid der christelijke arbeiders kan zij, gesteld het onmogelijke geval dat zij zulks zou willen, door de overmacht der rechtsche partijen, geen kwaad, voor hunne maatschappelijke belangen kan zij slechts goeds doen. Christelijke arbeiders, die bij een keuze tusschen den liberalen en den soc.-dem. candidaat den eerste steunen om den laatste te weren, verzaken hun plicht jegens hunne klasse en maken zich tot werktuig van het behoud. Daar onze mannen in de Kamer steeds de belangen aller arbeiders tegen christelijke zoowel als liberale conservatieven verdedigen, hebben wij het recht, voor deze herstemmingen op hun steun te rekenen.

De kiezers, die bij de eerste stemming onze zijde kozen, hebben het recht, ons advies te vernemen omtrent de vraag, wat hun thans te doen staat.

In overeenstemming met het besluit van ons jongste Partijcongres berust dit advies op de gedachte, dat wij ook bij de herstemmingen onzen politieken invloed moeten gebruiken, om de economische en politieke verheffing der arbeidersklasse te bevorderen.

Alle candidaten, die voorstanders zijn van algemeen kiesrecht, hebben daarom onzen steun, mits aan het algemeen kiesrecht geene voorwaarden zijn verbonden, die de positie der arbeidersklasse zoodanig verzwakken en de werking van het algemeen kiesrecht zoodanig vervalschen, dat wij daardoor niet vóór, maar achteruitgaan. Dit geldt van de eischen, door de vrij-liberalen aan het algemeen kiesrecht vastgeknoopt, met name van de versterking van de positie der Eerste Kamer door aan deze het recht van amendement toe te kennen. Het zou ook gelden voor hen, die nevens het algemeen mannenkiesrecht niet het algemeen vrouwenkiesrecht, doch een kiesrecht alleen voor de bezittende vrouw zouden willen invoeren.

Volgens dit beginsel komen dus slechts de candidaten der Liberale Unie en die van den Vrijz.-Dem. Bond in aanmerking, om door de socialistische kiezers te worden gesteund.

Hiertoe wekken wij u dan ook op. Wij weten, dat in menig district juist tegen hen het hardst is gestreden, met name, waar het aftredend lid een vrijzinnig candidaat was. Het

valt menigeeen vaak moeilijk, na zulk een strijd voor den tegenstander naar de stembus te loopen. Maar ons past rustig zakelijk overleg ter bepaling onzer houding. Daarom is het goed, dat wij reeds vóór den strijd ons standpunt in dezen hebben bepaald, hetwelk is: bij de keuze tusschen twee tegenstanders het minste kwaad te kiezen, alleen onze aandacht te richten op het belang der arbeidersklasse, in elk geval den voorstander van algemeen kiesrecht te steunen.

Daar nu de Liberale Unie en de Vrijz.-Dem. Bond evenmin als wij willen weten van versterking van de macht der Eerste Kamer, terwijl hunne inzichten omtrent het vrouwenkiesrecht, hoewel van de onze verschillend, niet een zoodanig karakter dragen, dat wij hen daarom met den conservatief zouden moeten gelijkstellen, is ons advies aan onze afdelingen en aan de socialistische kiezers, hen te steunen.

Te steunen, niet half, maar heel, met alle macht!

Waar vrij-liberalen in herstemming komen met den kerkelijken candidaat, dienen onzes inziens de socialistische kiezers zich van stemming te onthouden en wij wekken onze afdelingen op, hen daartoe aan te sporen.

Liep de strijd bij de stembus voor ons tegen het clericalisme, wij zouden hen moeten steunen; maar hij loopt tegen het kapitalisme. Bij de herstemmingen moet voor ons de economische en politieke verheffing der arbeidersklasse den doorslag geven. Welnu, wij kennen geen beslist dragers van het kapitalistisch belang, geen verwoeder tegenstanders van democratie en sociale wetgeving dan de vrij-liberalen. Bij groote economische conflicten in de groote havensteden en de Twentsche districten vindt men hen steeds tegenover de strijdende arbeiders, tegen welke zij hunne macht op de meest roekeloze wijze misbruiken. Zij zijn het, die in den Werkgeversbond en het door dezen gesubsidieerde orgaan vanaf de aanneming der Ongevallenwet een voortdurenden strijd tegen de sociale wetgeving voeren en hunne kandidaten werden openlijk aanbevolen aan makelaars en huisjesmelkers als tegenstanders der Woningwet. Zij zijn het, die de beweging tot grondwetsherziening willen dienstbaar maken aan de vervalsching van ons gansche parlementaire stelsel, door de beteekenis der Tweede Kamer ten gunste der Eerste te verzwakken. Zij vormen in één woord de voorhoede der reactie in politiek en sociaal opzicht in ons land.

Wij meenen, dat geen socialistisch kiezer de verantwoordelijkheid kan dragen, voor deze lieden naar de stembus te gaan en daardoor hunne keuze door een eigen direct optreden te bevorderen.

Het is ons niet onbekend, dat indien ons advies algemeen wordt opgevolgd, in enkele districten een kerkelijke zal worden verkozen, dien wij evenmin wenschen als den vrij-liberaal; maar deze wordt dan niet door socialisten, doch door onze tegenstanders verkozen. Voor die keuze dragen wij dan geene verantwoordelijkheid; terwijl dat niet het geval is, als door onze kiezers de vrij-liberaal in de Kamer wordt gebracht.

De christelijke arbeiders mogen hieruit zien, dat het ons ernst is met de verwerping der

kerkelijke antithese en ons voorbeeld volgen, om bij de keuze tusschen twee politieke tegenstanders alleen het maatschappelijk belang der arbeiders te laten wegen.

Arbeiders, socialistische kiezers, doet allen uw plicht, opdat ook deze herstemmingen dienstbaar mogen worden aan de economische en politieke verheffing der arbeidersklasse.

HET PARTIJBESTUUR DER S. D. A. P.

* * *

BIJLAGE III.

Aan de Nederlandsche arbeidersklasse!

Medeburgers!

Was het aan onze actie voor het Algemeen Kiesrecht gelukt, vóór de jongste Kamerverkiezingen, het kiesrechtvraagstuk zoover te brengen dat schier alle politieke partijen verplicht waren op hun program een of andere formule, op dat vraagstuk betrekking hebbende, op te nemen, zoo is toch de uitkomst van den verkiezingsstrijd geweest, dat de tegenstanders van het Algemeen Kiesrecht de meerderheid behielden en aan de oplossing van dat vraagstuk in de alléén juiste richting, door de tegenwoordige regeering niet zal worden gewerkt.

Het tegenwoordige kiezerscorps heeft daarmede uitgesproken, dat het in zijn meerderheid niet wil meewerken om de politieke rechteloosheid van een half millioen Nederlandsche arbeiders en van alle vrouwen, ten spoedigste te doen ophouden.

De regeerende klasse, gedwongen het vraagstuk onder de oogen te zien, wil dat blijkbaar doen door de hekjes en stekjes, die zij geplaatst heeft om een groot deel van het proletariaat van zijn politieke rechten verstoken te houden, wat te verplaatsen, waardoor nieuw onrecht het huidige zal vervangen, doch geen einde gemaakt wordt aan de onmondigheid van de massa, wier mondigverklaring wij eischen.

De partijen, die thans in Nederland de regeermacht bezitten, waren van oudsher de felste tegenstanders van democratische hervormingen en er is geen reden om te denken dat dit veranderd zou zijn.

Maar dan wil dat ook zeggen, dat thans meer dan ooit den strijd voor het Algemeen Kiesrecht voor mannen en vrouwen geboden is. Het is niet voor 't eerst dat een dringend noodzakelijke hervorming schijnbaar terrein verloor, doch dan door den krachtiger strijd, die er vóór werd aangebonden, spoediger slaagde, dan de omstandigheden lieten hoopen. Zóó kan, zoo moet het nu ook met het Algemeen kiesrecht gaan.

De verkiezingsstrijd, die achter ons ligt, heeft bewezen, dat de beweging voor de economische en politieke bevrijding van het proletariaat veld wint wel is waar, doch aan den anderen kant lang niet zóó tot uitdrukking komt als de talrijkheid en de maatschappelijke beteekenis van het proletariaat eischt. De oorzaak daarvan ligt in ons kiesrecht. Het gebrek aan kiesrecht voor allen maakt, dat de belangen voor honderdduizenden geen politiek middel hebben om zich met voldoende kracht op den voorgond te dringen.

En daarom dient de reeds oude strijd voor het Algemeen Kiesrecht met nieuwe kracht te worden hervat.

Voor dit jaar was het voor het Partijbestuur der S. D. A. P. te laat om nieuwe plannen te beramen, die vóór de opening der nieuwe Kamer nit te

B. FINANTIEELE TOESTAND OP 1 JANUARI 1910.

I. In kas	f 257.92½
II. Nog te vorderen :	
a. Aan contributie der afdeelingen	f 258.98
b. Aan contributie verspreide leden	167.32½
c. Aan geleverde dipl. boekjes en zegels	136.63
d. Aan extra-contrib. „Het Volk”	461.75
e. Aan verpl. bijdragen:	
1. Buiteng. congres. f 48.93½	
2. Paasch. congres 1907 . . . f 2.27½	
3. id. 1908. „ 1.62½	
4. id. 1909 „ 70.80	
	f 123.63½
f. Aan manifesten Statenverkiezing 1907 „	11.25
g. Aan manifesten crisis 1908	3.50
h. Aan debiteuren Brochurenhandel (oude schuld)	48.20½
i. Aan 2 maandel. rente leening Broch.-hand. „	17.—
j. Aan vooruitbetaald telefoongeld	30.—
k. Aan bijdragen Partijfonds.	157.07½
l. Aan rente deposito's „	52.81
m. Aan voorschotten . . .	345.34
n. Aan Verkiezingfonds „	102.00½
	f 1915.50½
III. Inventaris :	
a. Aan meubilair	300.—
b. Aan voorraad diplomaboekjes en zegels „	84.17
	f 384.17
VI. Overige bezittingen :	
a. Aan 51 obligaties à f 50.— leening Brochurenh., taxatie . . .	f 2050.—
b. Aan deposito's	550.—
c. Aan 10 oblig. „Het Volk”, taxatie	500.—
	f 3100.—
	Totaal f 5657.60

De Commissie van Contrôle :

P. BINK.
G. MEEREBOER.
J. VAN EIZENGA.

I. Nog te betalen :	
a. Aan Masereeuw en Bouten	f 1000.—
b. Achterstallige contributie I. S. B.	63.60
c. Drukk. Vooruitgang „	523.27½
d. Brochurenhandel	12.75
e. „Het Volk”	29.40
f. Af te dragen extra-contributie „Volk”	588.41
	f 2217.43½
II. Vooruitbetaalde	
1. contributie der afdeelingen	f 33.75
2. contrib. verspr. leden „	4.—
3. diploma-boekjes en zegels	0.60
4. extra-contrib. „Volk” „	4.49
	f 42.84
III. Fonds-Kiesrechtactie.	926.40
IV. Afschrijving oninbare vorderingen Broch. H. (oude schuld)	30.—
V. Fondsengebouw.	97.50
VI. Saldo	2343.42½
	Totaal f 5657.60

De partijsecretaris-penningmeester,

VAN KUIJKHOF.

Amsterdam, 2 Maart 1910.

C. Verantwoording van in het jaar 1909 ontvangen bijdragen voor diverse doeleinden.

a. Agitatie-Arbeidscontract.

Ontvangen in 1909	f 47.30
Afgedragen in 1909	47.30
	In kas . . nihil.

b. Steun-Metaalbewerker.

Ontvangen in 1909	f 4.16½
Afgedragen in 1909	4.16½
	In kas . . nihil.

c. Steun-stakers-Maastricht.

Ontvangen in 1909	f 22.92
Afgedragen in 1909	22.92
	In kas . . nihil.

d. Steun-Zweden.

Ontvangen in 1909	f 526.76
Afgedragen in 1909	- 526.76
In kas	nihil.

e. Steun-Spanje.

Ontvangen in 1909	f 207.22½
Afgedragen in 1909	- 207.22½
In kas	nihil.

* * *

Toelichting bij het Financieel Verslag.

A. STAAT VAN ONTVANGSTEN EN UITGAVEN.

I. Ontvangsten:

b. en c. Aan contributies van afdelingen en verspreide leden werd over 1909 een bedrag ontvangen van f 5105.99½, over 1908 een bedrag van f 4776.44½, alzoo een stijging van f 329.55 of van bijna 7 pCt.

Hieronder volgt weder een staatje van de ontvangsten contributies in de jaren:

1900 . . . f 802.21½	1905 . . . f 3626.37
1901 . . . - 1199	1906 . . . - 3838.87½
1902 . . . - 1533.43	1907 . . . - 4338.63
1903 . . . - 2342.42½	1908 . . . - 4776.44½
1904 . . . - 3062.69½	1909 . . . - 5105.99½

Het aantal leden, waarvoor door de afdelingen contributie moest betaald worden bedroeg:

31 Dec. '08	8770
31 Maart '09	8463
30 Juni '09	9178
30 Sept. '09	9533

Totaal 35944 leden, tegen 13 cent ieder geeft f 4672.72. Er werd gestort f 4827.53, alzoo een verschil van f 150. Dit verschil is hieruit te verklaren: in 1909 moest nog aan contributie over 1908 ontvangen worden een bedrag van ruim f 400; in 1910 moet nog ontvangen worden een bedrag van ruim f 250, dat is f 150 minder.

d. De bijdragen van het partijfonds zijn dit jaar weder gedaald van f 4076.18½ op f 3715.80.

Ik doe hier een dringend beroep op de medewerking van alle afdelingen, om zorg te dragen dat dit jaar het bedrag niet nog meer daalt, doch stijgt. Er zijn tal van afdelingen waar niets of zoo goed als niets gedaan wordt aan het partijfonds.

Aan allen, die in het afgelopen jaar hun tijd en werkracht gegeven hebben in het belang van het partijfonds, zij hier dank gebracht.

e. De diverse bijdragen bestaan uit bijdragen, die bestemd zijn voor de partijkas en niet behoorren tot de contributie of een of ander fonds. Zoo bevat dit bedrag ook f 180.93½ als winstaandeel in de coöperatie „De Dageraad” over het boekjaar 1907-'08.

Zoals reeds werd meegedeeld keert „De Dageraad” over het boekjaar 1908-'09 uit aan de partijkas een bedrag van f 319.70.

Wij hopen, dat dit goede voorbeeld van deze coöperatie, waarvoor wij haar dank zeggen, door meerdere coöperaties gevolgd zal worden. Niet alleen plaatselijk de arbeidersbeweging steunen, doch daarnaast ook de algemeene kassen van de politieke en de vakbeweging niet vergeten!

i. In dit bedrag van f 6945.05½ is ook opgenomen een bedrag van f 1200 afkomstig uit het Indisch Verkiezingsfonds; in totaal is dus in 1908 en 1909

uit dit fonds ontvangen een bedrag van f 3000 + f 1200 = f 4200.

Onzen Indischen vrienden hartelijk dank!

De rekening met het Verkiezingsfonds staat nu als volgt:

Op de Balans van het vorige jaar stond:

Verkiezingsfonds	f 3046.14
Ontvangen in 1909	- 6945 05½
f	9991.19½
Uitgegeven in 1909	- 10093.20

Te kort f 102.00½

Dit bedrag is op de Balans gebracht als nog te betalen door het Verkiezingsfonds aan de partijkas.

k. Dit bedrag van f 60.— was door particulieren bijeengebracht ten behoeve van de uitgaven van een rapport van de Studieclub door den Brochurenhandel.

l. Deze bijdrage is na half Augustus gestaakt, zoodat ontvangen werd $7\frac{1}{2} \times \frac{1}{12}$ van f 600 = f 375.—

q. Op de Balans van het vorige jaar stond als nog te ontvangen van het Vakverbond als aandeel in de kosten een bedrag van f 385.85, waartegenover stond nog te betalen door de partij aan den drukker f 407.91. Beide posten komen nu voor in den Staat van Ontvangsten en Uitgaven.

r. Zie toelichting bij: Finantieele toestand op 1 Januari 1910’.

z. Het aantal leden waarvoor extra contributie betaald moest worden bedroeg op 30 Juni 1918 en 18711×13 cent = f 2432.43.—

Er werd gestort f 1976 66.—; er stond op 31 Dec. '09 nog te ontvangen f 461.75, is totaal f 2438.41. Het verschil van f 5.98 is ontstaan door opheffing van afdelingen, die haar contributie reeds gestort hadden.

v. Op de Balans van het vorige jaar kwam als bezit voor een bedrag van f 4200 aan deposito's.

Tijdens de verkiezingsactie werd opgenomen f 3650; op de Balans van dit jaar komt nu voor als bezit aan deposito's een bedrag van f 550.—

II. Uitgaven.

a. Deze post omvat salaris van den secretarispenningmeester, subsidie aan Twenthe voor gedeeltelijk salaris van Leeuwenburg, salaris van Hermans, subsidie aan Sannes gedurende 7½ maand en Mendels 1½ maand, salaris bediende, vacatiegeld en loon voor extra-werk.

Nadere specificatie zal op het congres, indien verlangd, verstrekt worden.

b. Deze post bevat, behalve de subsidie, die aan een aantal afdelingen zijn verstrekt ten behoeve der propaganda tot een bedrag van f 271.67, het laatste gedeelte van de subsidie aan de Zaanstreek f 50; aan de „Eendracht” f 50 laatste gedeelte van het jaar 1908-'09 en f 50 voor het jaar 1909-'10; verder aan de „Volksstrijd” f 150; Tilburg f 75; Leiden f 57.50; Helder f 58.50 en verder eenige subsidies aan bepaalde districten.

j. Deze post bestaat uit:

Contributie I. S. Bureau	f 200.—
Aflossing schuld I. S. Bureau	- 150.—
Studieclub	- 100.—
N. C. voor Vervr. Winkelsluiting	- 20.—
N. C. voor Afschaffing Nachtarbeid	- 10.—
Centraal Bureau voor S. Adv.	- 20.—
Tentoonstelling Huisindustrie	- 22.50

Totaal f 522.50

g. De uitgaven voor Kiesrechtactie bestaan voor het grootste gedeelte aan onkosten-drukwerk. Het

manifest n.l. was reeds in eenige honderdduizenden exemplaren verspreid; ook de aanplakbiljetten waren reeds verzonden.

Op 31 Dec. 1908 stond nog te ontvangen f 86.72; hiervan was op 31 December 1909 ontvangen f 70.67; het overige, zijnde f 62.01 is ontvangen aan vrijwillige bijdragen en bevat enkele bijdragen van organisaties, die reeds de verplichte bijdrage voor de betooging van 1909 hadden gestort, voordat bekend werd, dat deze niet gehouden kon worden.

De rekening van het fonds-kiesrechtactie is als volgt:

Op de Balans van het vorige jaar stoude:	f 1177.27½
Ontvangen in 1909	- 132.68
	<hr/>
	f 1309 95½
Uitgegeven in 1909	- 383 55½
	<hr/>
r. Op de Balans van dit jaar	f 926.40

q. Zie Balans.

ÿ. Op 31 Dec. '09 was uitgekeerd een bedrag van f 400.— Aan diverse bijdragen, waaronder f 100.— van de vakvereniging was ontvangen f 269 71; zoodat uit de kas moest worden bijgepast f 130.29.

z. Dit bedrag is de helft van de kosten van een manifest dat voornamelijk in het Zuiden is verspreid.

a. a. Zie k Staat van Inkomsten.

B FINANTIEELE TOESTAND OP 1 JAN. 1910.

Zooals uit het saldo blijkt is dit met f 900.— vermeerderd. Wat voornamelijk komt doordat f 900.— afgelost is aan oude schuld en de debetzijde daarmee derhalve verlicht is geworden.

Waar de post deposito's verminderde van f 4200.— tot f 550, staat echter de omstandigheid, dat aan de debetzijde de post verkiezingsfonds ad f 3646.14 is opgeheven.

Zal het echter mogelijk zijn, dat we in 1913 wederom zoo goed er door heen zullen komen,

dan is het noodig, dat reeds nu voortdurend bijdragen in het verkiezingsfonds gestort worden.

Alle bijdragen, die voor het Verkiezingsfonds worden toegezonden, worden afzonderlijk gehouden en nitsluitend gebruikt voor de verkiezingen.

De schuld aan de firma Masereeuw en Bonten daalde weder met f 500.—; de post oude schuld (f 250.—) is verdwenen en de schuld aan het Int. Soc. Bur. verminderde met f 150.—; in het geheel dus een vermindering van schuld van f 900.—

II. Nog te vorderen.

a. Tegenover een ontvangen bedrag aan contributies der afdelingen van f 4827.53 staat nog te ontvangen een bedrag van f 258.98 of 5.1 pCt. tegenover 9.2 pCt. over het jaar 1908. Dit is derhalve een zeer gunstige verbetering.

d. Hiermee staat het niet zoo goed; tegenover f 1976.66 wat ontvangen is, staat nog te ontvangen een bedrag van f 461.75; dit is 23.3 pCt.

m. Deze post omvat f 75 en f 27 aan voorschotten aan twee afdelingen; verder f 108 99 voorschot aan de stichting-Tak en f 134.35 aan een voorschot voor een steunfonds.

Nog te betalen.

a. De oude schuld drukwerk-Brochurenhandel is nu gedaald tot f 1000.—; in 1910 zal weder f 500 worden afbetaald.

b. Het restant achterstallige contributie aan het I. S. B. zal ook dit jaar worden afgedaan.

c. Deze post is f 469.— hooger dan het vorige jaar. Wat in aanmerking genomen, dat wij 2 congressen, herhaalde stemmingen en de alg. verkiezingen hebben gehad, niet zoo bijzonder ernstig is.

III. Fonds-Kiesrechtactie. Hoe dit bedrag ontstaan is, is reeds megedeeld in de toelichting bij den Staat van Ontvangsten en Uitgaven.

De partij-secretaris-penningmeester

VAN KUIJKHOF.

25 Februari 1910.

Verslag van de werkzaamheden der S. D. Kamerfractie over het jaar 1909.

(Vereenvoudigde spelling.)

ALGEMENE POLITIEK.

Bij de algemene beschouwingen over de Staatsbegroting (18 Nov.) mocht Troelstra zich verheugen over de groei der sociaal-demokratie. Deze groei verplicht de Kamerfractie op dezelfde wijze, maar met nog groter inspanning, haar arbeid voort te zetten.

Spreker overziet de politieke toestand. Eerst wijst hij op de neerlaag der Vrije en der Unie-Liberalen en der Vrijzinnig-Demokraten: het liberalisme heeft geen kracht meer, zoals ook bleek uit zijn houding tegenover het bijzonder onderwijs. Wil het niet alle betekenissen verliezen, dan zal het een hervormingspartij moeten worden op de grondslag van het algemeen kiesrecht. Niet, dat spreker iets gevoelt voor een democratisches bloc; dat zou zowel voor ons als voor de liberalen noodlottig zijn.

In de rechterzijde geeft het konservatisme de doorslag, vooral in de Lohman-groep. De Regering zal een commissie benoemen voor de Grondwetsherziening, om van het kiesrecht voorlopig af te zijn en zo die groep niet af te stoten.

De Staatspensionering is bij de verkiezingen afgewezen, ook door kristelijke arbeiders, die zich hebben uitgesproken voor verplichte verzekering. Toch zullen wij ook bij de behandeling der artikelen van het te verwachten ontwerp trachten van ons beginsel van Staatspensionering zoveel mogelijk terecht te brengen. Voor dit beginsel in zijn geheel blijft trouwens de propaganda levendig.

Over de kristelijke rechtsbeginselen is de M. v. A. allesbehalve duidelijk. Wij van onze kant zullen onvermoeid doorgaan met aan te tonen, dat de antithese niet waar is; dat zij alleen geschikt is, om de arbeiders tegen elkaar verdeeld te houden. Niet de antithese geeft de doorslag, doch economische, financiële en politieke beweegredenen; dat is aan rechts zowel het geval als aan links. Wel brengt de antithese-politiek het grote gevaar van farizeïsme met zich mede: de tegenspraak tussen woord en daad. De Kuyperzaak is hiervan de merkwaardige bevestiging. En als zodanig zal spreker de lintjeszaak behandelen, als het bankroet van het stelsel, in Kuypers optreden belichaamd.

Minister Heemskerk weigert inlichtingen; dit is een zeer ernstig feit; de Kamer mag zich zulk een behandeling niet laten welgevalven. In ieder geval zal spreker de zaak vrij uit behandelen. Hij schetst nu het driemanschap Lehmann-Westmeyer-Kuyper en toont aan, dat Dr. Kuypers verweer op menig punt onjuist was. Of een parlementaire enquête komen moet, is later uit te maken; nu is de politieke kant van de zaak aan de orde.

Spreker leest voor, wat „Ons Program” van Dr. Kuyper schrijft over ridderorden en zegt:

ziedaar de antithese in theorie en in praktijk.

Ten slotte spreekt hij niet tot de Kamerleden alleen, maar vooral tot de arbeidersklasse, die in haar streven naar hoger plaats in de maatschappij door dit farizeïsme wordt gehinderd. Verbetering in het lot dier klasse is het doel der sociaal-demokratie; het eerste middel daartoe is het algemeen kiesrecht voor mannen en vrouwen. Met meer kracht dan ooit zullen wij daarvoor strijden, in de Kamer door de voorstellen, die van ons zijn uitgegaan en waarbij in 't afgelopen jaar de Memorie van Antwoord gevoegd is, en buiten de Kamer.

De arbeidende klasse heeft haar historische taak te vervullen, zo vulde Troelstra in zijn tweede termijn, de aanvullers beantwoordend, zijn eerste redevoering aan; zij brengt een nieuw maatschappelijk stelsel. En alles, wat haar vooruitbrengt, wordt door ons gesteund; alles wat haar schaadt, door ons verworpen. Daarom hebben wij meegedaan aan de verwerping der liberale oorlogsbegroting, waarbij met bezuiniging werd gespot; daarom hebben wij de strijd gevoerd voor de Staatspensionering en wij zijn het geweest, die de Liberale Unie naar 't Staatspensioen deden zwenken.

Het socialisme predikt haat, zei de heer Lohman, leidt tot vorstenmoord. Nu is er van alle systemen in het histories materialisme het minst plaats voor haat en is de sociaal-demokratie de enige partij, die zich nooit aan vorstenmoord schuldig maakte. En terwijl de heer Lohman de moorden in Atjeh verdedigde, zijn de sociaal-demokraten daar fel tegen opgekomen!

Zo voert de sociaal-demokratie de arbeidende klasse stoffelijk en zedelijk omhoog.

Ten aanzien van de lintjeszaak, zei Troelstra, hebben wij niets anders gekregen dan Dr. Kuypers erewoord. Maar zijn eigen verklaring was niet vrij van onwaarheden; de beschuldigingen zijn niet weerlegd; het geven van geld voor electorale doeleinden is niet opgehelderd.

De Kamer kan een enquête gelasten, doch de heren van rechts moeten dit niet afwachten. Dr. Kuyper zelf heeft het in de macht, die enquête overbodig te maken.

Het is bekend, dat de enquête niet overbodig werd; dat Dr. Kuyper er aan trachtte te ontkomen door de benoeming van een ereraad, zodat toen de fractie moest overgaan tot het indienen van haar enquête-voorstel. (21 Dec.)

Ferrer.

De fractie achtte het tot plicht, haar gevoel van verontwaardiging over de moord op Ferrer, dat gedeeld werd door de arbeidende klasse en vele anderen, te uiten. Zij wenste dit te laten doen door de Kamer in de meest sobere vorm: een adres van rouwbeklag aan de kinderen van het slachtoffer. Doch door

de tegenwerking van de klerikalen, aangevoerd door de heer Lohman, kon Troelstra nauwelijks ter toelichting het woord krijgen. En na zijn kort woord ter inleiding verklaarde de heer Borgesius zich met de voorzitter der Kamer eens, dat dit voorstel niet in behandeling zou komen. Met 70 tegen 8 stemmen (de s.-d. plus Thomson) werd aldus besloten. (21 Oktober.)

Het Arbeidskontraakt.

In de eerste zitting van 1909 kondigde Troelstra zijn interpellatie over de invoering en de werking van 't Arbeidskontraakt aan. Deze kwam op 6 Mei aan de orde. De interpellant had stof te over, om nu reeds aan te tonen, dat wijziging der wet dringend nodig was; gelijk hij bewees uit een aantal berucht geworden dwangkontrakten, bleek de wet te zijn in het belang der patroons. Spreker toonde dit aan uit de artikelen omtrent de reglementen, het loon, de winkelnering, de boete, de uitschakeling van artt. 1638 c en d, het stukloon, het staangeld, het ontslag; artikelen, die de stem der fraksie tegen de wet volkomen rechtvaardigen. Hij dringt aan op scherper strafbepalingen en op meer dwingend recht, en als de minister eerst meer ervaring met de nieuwe wet wenst, op onmiddellike wijziging van de bepalingen nopens het reglement, de winkelnering en het onderkruiperswerk.

Helsdingen toonde aan, dat het misbruik van het staangeld veel algemener is dan de Regering beweerde en hield een pleidooi tegen 't boetstelsel.

Tegen de valse voorstelling van de heer Thomson, dat de s.-d. zouden gestemd hebben vóór het staangeld in de wet, stelden Hugenholtz en Schaper de juiste toedracht der feiten en vroeg Troelstra hem, waarom hij niet opkwam tegen zijn eigen partijgenoten, die het verbod van staangeld hebben afgestemd. Tevens toonde hij uit de redevoeringen der tegenstanders aan, dat de wet geen verbetering voor de arbeidende klasse had gebracht, maar dat de grieven tegen de patroonsklasse zijn vermeerderd. Na de toezegging van de minister, dat herziening zal komen, achtte de interpellant, al was hij niet bevredigd, geen reden aanwezig, een motie voor te stellen.

Bij de begroting van Justitie kwam Schaper terug op de werking der wet, aan de hand van het vlugschrift van de Amsterdamse Bestuurdersbond.

De Tienurendag.

Bij de behandeling van zijn tien-urenmotie, reeds in 1906 ingediend, begon Schaper met een aanklacht tegen onze slechte arbeidswetgeving. Hij vraagt verbod van kinderarbeid tot het 14e jaar, bescherming tot het 18e; afschaffing van alle niet strikt noodzakelijke nachtarbeid en beperking van de arbeidsduur voor volwassenen.

Daarbij stelt hij onze eis, de 8-urendag, op de voorgrond; de 10-urendag is een overgangsmaatregel, op dit ogenblik urgent en mogelijk. (5 Maart.)

De motie luidde:

„De Kamer,

van oordeel, dat, naast de grootst mogelijke beperking van de nachtarbeid en betere bescherming van kinderen en jeugdige personen,

de wettelijke beperking van de arbeidsduur van alle volwassen arbeiders, en wel tot tien uren per etmaal, gewenst is,

gaat over tot de orde van de dag.”

Uitvoerig werd door spreker de inhoud punt voor punt met de nodige bewijzen verdedigd.

Toen de motie van verschillende zijden werd aangevallen, trad Helsdingen op, om uit zijn eigen arbeiderservaring de grote zedelijke betekenis van de 10-urendag aan te tonen. (10 Maart.) Daarop rekende Schaper met de tegenstanders af, in het bijzonder met Dr. de Visser, Karnebeek, Van der Molen en minister Talma en toonde hij opnieuw de noodzakelijkheid van de voorgestelde arbeidsverkorting aan. Om aan de geopperde, praktische bezwaren tegemoet te komen, last hij de woorden „behoudens de onvermijdelijke uitzonderingen” in, waardoor de inmiddels ingediende motie-Aalberse geheel overbodig wordt. Deze luidde:

„De Kamer,

van oordeel, dat behoudens dringend noodzakelijke uitzonderingen en overgangsbepalingen, de wettelijke beperking van de arbeidsduur voor de volwassen arbeiders, en wel tot tien uren per etmaal, gewenst is,

gaat over tot de orde van de dag.”

Hierbij werden dus de nachtarbeid en de kinderarbeid uit het debat geschakeld en Schaper wees daar met nadruk op.

Ten slotte kwam er nog een motie, van De Visser en Lohman, die zich niet wensten uit te spreken over de 10 uren, maar vooraf een onderzoek wilden omtrent de werkelijke arbeidsduur in het land. Hiertegen kwam Troelstra op.

De motie-Schaper viel met 49 tegen 28 stemmen. (S.-D., V.-D. en enkele liberalen.) Die van Aalberse werd aangenomen met 53 tegen 25 stemmen, waardoor die van De Visser verviel. Al was dus het voorstel, zoals het van onze fraksie was gekomen, verworpen, de Kamer nam het denkbeeld van de 10-urendag aan; minister Talma, die zich daartegen verzet had, leed de nederlaag. (11 Maart.)

Bij de begroting kwam Schaper terug met de vraag, wat de heer Talma zal doen naar aanleiding der aangenomen motie. (9 Dec.) Deze zegt alleen toe, dat hij overweegt, voor de in de Arbeidswet beschermde personen 11 uur in 10 uur te veranderen. Schaper nodigt hem uit, dan maar liever te erkennen, dat hij niet met de Kamer kan samenwerken. De rechterzijde zal hem dit evenwel niet willen beduiden!

Buitenlandse Zaken.

Hugenholtz protesteert er tegen, dat de Staten-Generaal niet geraadpleegd zijn over de Noordzeeverklaring, die vermindering van militaire lasten had moeten brengen en op vermeerdering uitdraait.

De Regering wenst subsidie te verlenen aan een arbeidsbeurs in 't Ruhrgebied. Spreker vraagt dan ook, dat deze bij geschillen zich onzijdig houden zal.

Hij dient een amendement in, om f 10.000 te schrappen op de f 14.000 „toelage” van de gezant te Peking; het wordt met 58 tegen 9 stemmen verworpen.

Hugenholtz bracht ten slotte de klachten ter sprake van de Katwijkse schipbreukelingen te Grimsby over de vice-consul.

Justitie.

Duijs wijst er op, dat door de „zedelikeids-wetgeving“ de oorzaken van 't kwaad niet weggenomen worden. Maar wel heeft het de schijn, dat zulke wetgeving het gevolg is van de hoge moraliteit, die immers het monopolie heet van rechts. Het roepen om de doodstraf is echter een uiting van zedelijke verworping en zeker niet van hoge moraliteit.

Wie werkelijk de zeden verbeteren wil, moet de ekonomise omstandigheden verbeteren.

Spreker komt verder op tegen de plannen van minister Nelissen, om de echtscheiding te bemoeilijken en hij drijft de spot met de langzaamheid, waarmee de wetgeving op de naamloze vennootschappen voorbereid wordt. Hij komt op vóór schadevergoeding aan onrechtvaardig gevangen gehouden en tegen de houding van de minister in de Mormonenkwestie.

Duijs en Schaper wijzen op de hoge criminaliteit van Brabant en Limburg.

Schaper bespreekt dan de houding van de burgemeester van Ginneken, die politie plaatst voor de deur van een burger, die Nieuw-Malthusiaanse middelen ten verkoop in huis heeft, terwijl Duijs enkele gevallen van klassejustitie behandelt en de mishandeling te Papendrecht met alle gevolgen in 't licht stelt.

Helsdingen dringt op verbetering voor verschillende lagere ambtenaren aan. — Ter Laan behandelt onderwijstoestanden te Veenhuizen en aan de tuchtscholen en opvoedingsgestichten.

Binnenlandse Zaken.

Vliegen bepleit de intrekking van 't vernietigingsbesluit, waarbij de aankoop der Baronie-laan door de gemeente Breda werd te niet gedaan en de herziening der verdeling van 't land in kiesdistrikten. — Hij behandelt verder de vernietigde verkiezing in Amsterdam II; de machtsoverschrijding van burgemeester Passtoors; het optreden der politie te Breda; de verstoring onzer vergaderingen te Bergen-op-Zoom en het verbod van venten in de politie-verordening te Maastricht, van welke laatste plaats hij tevens een voor de R. K. minder aardig boekje opendoet, o.a. hoe Van Vorst daar behandeld werd en de Volkskinderen van Gent.

Schaper dringt krachtig op spoed aan bij de pensionering der gemeente-ambtenaren.

Ter Laan en Vliegen verdedigen een kommissie van bijstand voor het beheer der Landsdrukkerij.

Schaper vraagt rijkstoezicht op de ziekenhuizen en op de examens voor de verplegers en verpleegsters, alsmede op hun arbeidsduur enz. Hij stelt bij de subsidie voor de R. K. Kweekschool voor Vroedvrouwen te Maastricht de eis, dat andersdenkenden moeten worden toegelaten.

Voor de openbare leeszaal stelt spreker voor een post van f5150; deze wordt door klerikaal en liberaal verworpen.

Onderwijs.

De Regering stelde voor, ook subsidie te verlenen aan bijzondere Hogere Burgerscholen. De fraksie diende een drietal amendementen in ter versterking van de waarborgen voor goe

onderwijs: a. goedkeuring van 't leerplan; b. dezelfde vakken van onderwijs als aan de openbare H. B. S.; c. drie kosteloze plaatsen in iedere klasse. Deze werden door Ter Laan verdedigd (30 Maart), door minister Heemskerk onaannemelijk verklaard.

In de loop van het debat kwamen er nog twee amendementen bij. De fraksie stelde voor, 1o. geen subsidie te geven aan niet in de wet genoemde leervakken (godsdienstonderwijs!); 2o. de kinderen van andersdenkende ouders vrij te stellen van de verplichting, om op de bijzondere school ook het godsdienstonderwijs te volgen.

Verder hadden wij nog 2 amendementen ingediend ter voorkoming van onwaardige konkurrentie door middel van te laag schoolgeld en ter voorkoming van verknoeiing van rijksgeld aan inrichtingen met minder dan 6 leerlingen per klasse.

Al deze amendementen werden verworpen met de hulp van een groter of kleiner aantal vrijzinnige leden der Kamer, en zo kregen de klerikalen per slot van rekening de gehele buit binnen (23 April). Alle redelijke eisen voor goed onderwijs en voor de gewetensvrijheid werden afgewezen.

Toch gaven ook bij de eindstemming op 29 April 9 vrijzinnigen hun goedkeuring aan de nieuwe wet.

Wat men voor 't openbaar onderwijs van de kerkelijken te verwachten heeft, bleek uit de schooltoestanden te Putten en elders, waarover Ter Laan een interpellatie aanvraag, die in de oude Kamer niet werd gehouden, omdat minister Heemskerk nog geen inlichtingen had, en in de nieuwe nog niet, omdat er bij de begroting geen tijd voor over bleek.

Wel was de Regering gereed met een regeling voor het M. O. in Indië, geschied voor dezelfde leest als de nu aangenomene voor Nederland. Ter Laan verzette zich ook daartegen, en wees tevens op de door het Goevernement niet aanvaarde konsekwentie, dat nu ook de Mohammedaanse en Chinese scholen dezelfde aanspraak hebben op staatsgeld. Met 46 tegen 10 stemmen werd echter het voorstel aangenomen. (18 Mei.)

Bij de begroting werd aangedrongen op meer beurzen aan de Hogescholen; op kosteloze toelating, ook aan H. B. S. van gemeenten; op pensionering van vakleraren; op betere regeling van 't ambachts- en handels-, vak- en tekenonderwijs; op eenheid in de stenografie, enz. De fraksie verdedigt de Rijksvakschool voor schoenmakers en leerlooiers te Waalwijk, o.a. tegen de heer Bos en die voor het rietvlechten te Noordwolde. (20 Dec.)

Bij 't L. O. wijst Ter Laan er op, dat minister Heemskerk niets aan 't volksonderwijs in 't algemeen doet; hij bouwt Kuypers subsidiestelsel verder uit en wil van 't s.-d. voorstel: kosteloos volksonderwijs, niets weten.

Waartoe 't bijzonder onderwijs leiden kan, bewijst spreker met wat er voorgevallen is te Maastricht; tengevolge van 't stande onderwijs komen overal de arbeiderskinderen te kort.

Hij verdedigt de neutraliteit der openbare school en handhaaft tegen de heer Bos de Groninger Schoolmotie, tegenover de Regering de vrijheid van de onderwijzer buiten de school.

Ten slotte komt hij op voor verschillende verbeteringen in het volksonderwijs, vooral voor

verlenging van de leertijd en verbeterde opleiding der onderwijzers.

Marine.

Hugenholtz toont aan, dat er nooit zoveel geld voor Marine is uitgegeven dan nu, na de Tweede Vredeskonferentie. Hij verzet zich tegen nieuwe aanbouw en tegen 't in dienst houden van oude schepen; komt op voor de belangen van het mindere personeel en voor een betere rechtstoestand; toont het voordeel der organisatie aan, die door haar kritiek vrij wat misstanden opgeruimd heeft. — Hij geeft vooral bij zijn repliek voorbeelden van ergerlike rechtsverkrachting en toont met de bewijzen aan, welk een militarist van de ergste soort de minister Wentholt blijkt te zijn.

Helsdingen behartigt de belangen der rijks-werklieden.

De begroting van Marine wordt aangenomen met 50 tegen 16 stemmen. (8 Dec.) Acht liberalen gaven mee hun zegen over de 20 miljoen.

Finansiën.

Op 26 Februari werd de verhoging van de drankakcijs van de agenda genomen; de meerderheid wilde toch liefst vóór de verkiezingen deze schandelijke belastingverhoging niet op haar schuldregister. Ook op 20 Oktober werd de zaak weer verdaagd, nu tot na de begroting, wanneer men de financiële toestand nauwkeurig kon overzien. Toen werd het ernst.

Vliegen wijst op de steeds stijgende staatsinkomsten en op het feit, dat desondanks het eerste jaar van tegenslag een reusachtig tekort oplevert. Dit tekent op een geheel verkeerd beleid: men geeft veel te veel uit aan improductieve uitgaven, vooral aan Oorlog en Marine.

En de kapitalisten durft men niet belasten; daarom blijft de suikerakcijs veel te hoog en wordt de jeneverbelasting vreselijk opgevoerd.

In 't geheel zal deze Regering f 2.400.000 meer halen uit de direkte, doch f 10.000.000 meer uit de indirecte belastingen. Een verhoging als nu van f 27 per H. L. jenever is ongehoord.

Spreker gaat de nadelen dezer verhoging na en wijst tevens op de motieven der drankbestrijders.

Het voorstel wordt aangenomen met 42 tegen 32 stemmen, rechts tegen links.

Bij de begroting van het hoofdstuk komt Schaper op voor de vissers op de Oude en de Nieuwe Maas; Duijs voor de ambtenaren aan het departement; Helsdingen voor de rijksklerken.

Oorlog.

Bij de herziening der Landweerwet (17 Nov.) krijgt de Regering de bevoegdheid, de Landweer op te roepen ter handhaving van „orde” en „rust”; verder worden ook de 4-maanders tot herhalingsoefeningen verplicht. Maar omdat de hieruit voortvloeiende konsekventies: afschaffing van 't blijvend gedeelte en vermindering van oefeningen niet worden aanvaard, stemt de fraksie tegen het ontwerp.

Bij de begroting behandelde Ter Laan het beleid van de minister Cool, die de kosten verhoogt, in de toekomst de lichter alweer versterken wil en die dit jaar 2 lichtingen tegelijk oproept voor de 3e herhalingsoefening;

die de schadevergoeding wil inkrimpen, maar het winterverblijf in de kazernes niet; die veel te veel officieren in 't leger houdt, voor de onderofficieren naar 't kapitulantenstelsel wil, hun vakvereniging bestrijdt en ook in menig ander opzicht reactionair is. Ons amendement tegen de 3e herhalingsoefening wordt door hem onaannemelijk verklaard en met 56 tegen 18 stemmen verworpen.

Helsdingen bepleit de afschaffing van de huisindustrie voor de militaire kleermakers en de invoering van de 8-urendag aan de Hembrug.

De begroting wordt aangenomen met 43 tegen 20 stemmen. Enige liberalen stemden mee vóór. (22 Dec.)

Waterstaat.

Schaper vraagt beter kantines en keten op de rijkswerken voor de polderjongens; uitvoering van werk in eigen beheer en naleving der Drankwet; echter kan alleen organisatie hier afdoende helpen. Ter Laan neemt het op voor de brugwachters en wegwerkers.

Helsdingen brengt de knoeierijen op rijkswerken te Kallantsoog ter sprake, door hem en Duijs ter plaatse onderzocht, toen inlichtingen aan het departement werden geweigerd. De minister tracht de zaak voor te stellen als een „relletje”, maar wordt op zijn nummer gezet door Duijs en Helsdingen, terwijl Troelstra wantoonde, dat door de minister Regout in de Kamer een relletje op touw is gezet, na het hoogst bezadigde woord van Helsdingen.

Deze bestrijdt verder de overmatig lange arbeidstijd aan 't Kanaal Gent-Ter Neuzen.

Spoorwegen.

Troelstra heeft tegen de minister het grote bezwaar, dat hij zich meer werkgever dan regeerder voelt, zoals o.a. blijkt uit het be-ruchte Barneveldse ontslag. Bij de nieuwe regeling der arbeidsvoorwaarden hebben wij echter meer dan ooit een minister nodig, die van de politieke en morele betekenis van zijn verantwoordelijkheid doordrongen is. Spreker herinnert aan de gebeurtenissen van 1903 en aan de verplichtingen, die de Regering in dat jaar op zich genomen heeft.

De groepsverteenwoordiging heeft fiasko geleden; de Ned. Ver. is de organisatie. In die organisatie zit veel socialistise gezindheid; het is een noodzakelijk gevolg van het maatschappelijk leven, en wijs is de minister, die er rekening mee houdt.

Bij zijn repliek komt Troelstra alleen terug op het Barneveldse ontslag, om een ernstig protest uit te spreken tegen de daaraan verleende goedkeuring door de heer Regout: bij hem zijn de politieke rechten der spoorwegmannen niet veilig.

Posterijen.

Helsdingen verzet zich tegen de wijze, waarop de salarissen der hoge ambtenaren bij de post worden verbeterd, zodat de slechte verhoudingen in de dienst verergeren. Hij dringt er op aan, dat dit wetsontwerp wordt teruggenomen en vervangen door een ander, dat ook rekening houdt met de belangen van de lagere rangen. (21 Okt.)

Bij de begroting (14 Dec.) wijst hij opnieuw

op de onbevredigende toestand van klerken, assistenten, postboden, enz.

Landbouw.

Bij de algemene beschouwingen wees Hugenholtz op de gevolgen van het slechte jaar voor de bevolking van Friesland en Groningen, die daaronder ontzaglijk lijdt. Hij drong aan op betere zorg voor de waterafvoer en spoedige tussenkomst der Regering. (22 Nov.)

De begroting gaf Schaper aanleiding, om fors op te komen tegen de bevordering van de partikuliere ongevallenverzekering tegen het wetsontwerp in, en dat door de hoogste ambtenaar van Landbouw, de heer Lovink! Dan behandelt hij het verslag over de toestand der landarbeiders, waarvan blijkt, dat zij blootgesteld zijn aan toenemende onzekerheid van bestaan. Daar moet verbetering komen door hoger loon en beter arbeidsvoorwaarden; niet door de boerenarbeider te binden aan een kluit grond. Wel moet hij een stuk grond hebben voor de verbouw van eigen provisie, maar gehuurd tegen billike prijs. Het opdrijven van de huur is een schandelijk euvel. De gemeenten moeten daarvoor grond onteigenen, terwijl in 't algemeen de grond het eigendom van allen moet worden.

Schaper verdedigt dan de 10-urendag ook voor 't landbouwbedrijf en bestrijdt ten slotte de ziekte- en ongevallenvoorstellen van de Staatskommissie, waarin geen enkele s.-d. zitting had.

Tegenover de heer Bos wijst hij op de cijfers, die de toeneming der pachters en de afnemering der grondeigenaars aantonen.

Arbeid.

Het debat over de sociale verzekering werd wegens tijdsgebrek uitgesteld tot Februari 1910.

Schaper wijdt nu zijn aandacht aan de rechtspraak omtrent de arbeidswet, waar nog zeer veel aan ontbreekt. Verder aan de Koninklike besluiten naar aanleiding der Arbeidswet, waarbij hij verschillende verbeteringen aangeeft, evenals ten aanzien der Veiligheidswet en der Zondagsrust. Verschillende beroepen als: koetsiers, kellners, dienstboden moeten worden opgenomen onder de beschermde vakken.

Helsdingen vraagt een volstrekt verbod van loodwit voor de schilders.

Na het antwoord van de minister moet Schaper de verklaring afleggen, dat de heer Talma in verschillende opzichten nog slapper bleek te zijn dan men reeds moest vrezen uit de M. v. A.

Duijs behandelt de positie der lagere ambtenaren aan de Rvzb. en geeft een uiteenzetting van de organisatie der Bank met allerlei misstanden, waartegen hij krachtig opkomt. Verder komt hij op tegen een post van f 5000 voor 't kongres voor arbeidersverzekering, omdat dit zo geregeld is, dat de arbeiders er niets aan hebben.

Koloniën.

Troelstra voerde de algemene debatten bij de begroting; met een woord van grote waardering voor Van Kol aanvaardde hij diens politieke erfenis. Reeds dadelijk bij deze eerste gelegenheid zette hij de strijd tegen het imperialisme der Indise regering voort. Stond er

in de M. v. A., dat links en rechts het eens waren in de Kamer over de in Indië te volgen gedragslijn, de s.-d. wensen geen deel uit te maken van dit kompromis. Zij nemen niet voor hun verantwoording de voortdurende Atjehgruwelen, noch het voortwoekerd Indies militarisme, noch de uitmergeling van de Inlanders. Zij zien uit dat kompromis maar al te goed, dat er van de kristelijke rechtsbeginselen voor Indië niets terecht komt; niet het kristendom, maar het kapitalisme regeert er, voor als na. Zelden was dit echter zo duidelijk te zien als onder het bewind van de gouverneur-generaal Van Heutsz. Deze heeft in de geheele Archipel oorlog gevoerd, opstand verwekt op Sumatra's Westkust, en de Javaan is van zijn politiek het slachtoffer geworden.

Bij de behandeling der onderdelen treedt Schaper op tegen de f 132.000 salaris voor de gouverneur-generaal. Daarna bepleit hij een betere koelie-ordonnantie en vooral behoorlijk toezicht op de bestaande bepalingen. Met de feiten toonde hij aan, hoe treurig het daarmee gesteld is.

Hugenholtz verdedigt een bredere politiek ten aanzien van de Chinezen.

Duijs toont aan, hoe de inlander geëxploiteerd wordt door de suikerfabrikanten; terwijl de dividenden stijgen met 100 en 200 pCt., verarmt de Javaan. Spreker geeft het denkbeeld in overweging, de fabrieken te onteigenen ten behoeve der Inlandse bevolking.

Ter Laan behandelt dringend nodige verbeteringen in het Europees, doch vooral in het Inlands onderwijs; Schaper doet hetzelfde ten aanzien van de geneeskundige dienst.

Helsdingen treedt op voor de belangen van het Spoorwegpersoneel; Ter Laan tegen de werving voor het Indise leger onder valse spiegelingen en tegen het steeds stijgende budget voor het leger in Indië.

Hugenholtz behandelt verschillende toestanden bij de Indise marine.

Helsdingen verklaart zich tegen de overbrenging van 't Koloniaal Etablissement van Amsterdam naar Utrecht en tegen de aankoop van de spoorweg Batavia—Buitenzorg voor ruim f 10.000.000.

Schaper bestrijdt de post van f 80.000 voor de reiskosten van de nieuwe gouverneur-generaal Idenburg naar Indië. Alleen de s.-d. verklaren zich tegen deze uitgave.

Verschillende onderwerpen.

Overleg tussen Partijbestuur en Kamerfraksie heeft er toe geleid, dat dit verslag aanmerkelijk beknopter is dan vorige jaren. Ondergetekende volstaat nu met de eenvoudige vermelding van een aantal zaken:

Op het ontwerp voor de zeewaardigheid van schepen dienden wij een aantal amendementen in ten bate der schepelingen, die door Schaper verdedigd werden. (29 April).

Van Kol bepleit de exploitatie van de partikuliere fosfaat-mijnen op Curaçao. (23 Feb.)

Hugenholtz komt op voor de vrijheid van kollekten langs de huizen, b.v. voor een staking (26 Feb.); het wetsontwerp wordt evenwel teruggenomen door de Regering: er zal een eenvoudiger voorstel komen.

Van Kol wenst een commissie van deskundigen te horen over de beste wijze, om de rivier de Waal te verbeteren. (4 Maart.)

De fraksie verzette zich tegen de subsidie

aan de Brusselse tentoonstelling (10 Maart.)

Hugenholtz komt op voor een billike regeling der vleeskeuring. (27 April.)

Schaper wenste meer bevoegdheid voor de arbeidsinspeksie, om voorschriften te geven in 't belang der veiligheid (6 Mei), en verdedigde de adjunkt-inspekteurs, wier diensten gekleineerd worden. Bij de herziening der ongevalrentenrente wil hij ook, dat de rente verhoogd wordt met de toenemende jaren voor jeugdig- invaliden. (11 Mei.)

Meermalen kwam de fraksie op voor het goed recht van verongelijkte ambtenaren of militairen, hogere (zaak Posno) zowel als „mindere”.

Bij de behandeling van 't nieuwe reglement van orde van de Kamer verdedigde Schaper de vrijheid van beweging der Kamerleden tegenover beperkingen, aangebracht door het voorstel-Lohman.

Een voorstel-Ter Laan, om aan de pensionering van de weduwen en wezen der mindere militairen enige terugwerkende kracht te geven, om het reservepersoneel op te nemen en een poging tot vrijstelling der lagere inkomens mislukten (18 Mei); evenzeer die van Hellingen, om de salarisregeling der lagere Departementsambtenaren op de agenda te behouden.

Van de fraksie was het voorstel uitgegaan, om na het zomerreces door de oude Kamer nog te doen behandelen de voorgestelde wijziging in de Mijnwet. Schaper wees er op, dat deze zaak rijp was voor behandeling, maar met 40 tegen 31 stemmen werd deze behandeling geweigerd door een Kamer, „onvruchtbaar tot de laatste snik”. (16 Sept.)

Vliegen drong bij de begroting er bij de minister op aan, dat deze nu zou zeggen, wat zijn plannen zijn; dan kunnen wij beoordeelen, of het wetsontwerp-Van Kol weer moet ingediend worden. Spreker dringt op ontginning van staatswege aan, en wenst beter verslagen over de mijnen. Na 't antwoord van Talma, deelt Vliegen mee, dat de fraksie Van Kol's voorstel weer indienen zal. (8 Des.)

Bij de behandeling der soldijregeling van onderofficieren doet Ter Laan uitkomen, dat

de adviezen der vakvereniging „Ons Belang” ten onrechte in de wind geslagen zijn. (19 Oktober.) Verder verzette hij zich zo sterk mogelijk tegen het steeds meer naderende kapitaalstelsel.

Troelstra, lid der kommissie voor de geloofsbriefen van de heer Ruys de Beerenbrouck, betoogde dat diens verkiezing niet geldig kan geacht worden (omdat er in het distrikt Gulpen te veel ongerechtigheden plaats gehad zouden hebben) zonder een grondig nader onderzoek. Niet dit onderzoek kwam echter, maar een nieuwe verkiezing, daar de Kamer met 39 tegen 36 stemmen de eerste ongeldig verklaarde. (9 November.)

Vrij reizen op de spoorwegen wordt door Schaper bepleit, om de taak als volksvertegenwoordiger beter te kunnen waarnemen. (29 Nov.)

De fraksie diende een amendement in, om de helft van de post „ridderorden” te schrappen, dat door Dujs wordt verdedigd. (29 Nov.) Het wordt met 55 tegen 5 stemmen verworpen.

Hugenholtz behandelt de begrotingen van Curaçao en Suriname. (22 Des.) Bij deze gelegenheid vroeg de fraksie stemming over de post, waaruit de geesteliken worden bezoldigd. Alle burgerlike partijen stemden zonder uitzondering voor. (29 Des.)

De Kamerfraksie

volvoerde op de gewone wijze haar taak. Dit verslag kan evenwel niet eindigen zonder een woord van waardering voor de arbeid van Van Kol, die aan de Kamerklub, na een tijd van 12 jaren ingespannen werk, ontviel. Eerst nu merken wij, hoeveel aandeel onze partijgenoot steeds in alle werkzaamheden nam.

Gelukkig stond tegenover dit verlies de aanwinst van onze twee nieuwe leden, die, gelijk ook uit bovenstaand verslag blijkt, aanstonds hun beste krachten aan de verdediging der goede zaak hebben gewijd.

's-Gravenhage, 21 Februari 1910.

De sekretaris,

K. TER LAAN.

ACHTSTE VERSLAG

**aan het Partijbestuur der S. D. A. P., uitgebracht ter voldoening
aan art. 56 van het Huishoudelijk Reglement der Partij, omtrent
de werkzaamheden en den toestand der Soc. Dem. Studieclub.**

De soc. dem. studieclub werkte dit jaar gelijk andere jaren in den geest van hare statuten.

Het aantal leden bedraagt 106.

Er hadden 8 bestuursvergaderingen en een ledenvergadering plaats, terwijl het Dag. Bestuur geregeld vergaderde.

D. Mannoury, penningmeesteresse, legde hare functie neer. In haar plaats werd gekozen P. Voogd.

Op de werklĳst werden gebracht 17 nieuwe onderwerpen, 6 waren nog onvoltooid, zoodat er 23 onderwerpen in behandeling kwamen, waarvan o. a. 1 door het Partijbestuur, 8 door de Kamerfractie, 4 door vakorganisaties en Bestuurdersbonden, 5 door Gemeenteraadsleden, 1 door de S. D. Vrouwenclub en de andere door propagandisten en partijgenooten ingediend, terwijl een dertigtal kleine aanvragen van Kamerleden, vak- en politieke organisaties beantwoord werden.

Tot de 18 voltooide onderwerpen behoort o. a. een overzicht van alle, door de Kamerfractie behandelde aanvragen; een enquête naar armenzorg in Nederland; Patronaatscommissies voor ontslagen gevangenen, samenstelling litteratuurlijst; verhouding der Soc. Dem. vrouwenorganisaties in 't buitenland tot de partijen; Enquête arbeidsverhoudingen landarbeiders. Als resultaat dezer laatste enquête verscheen een rapport.

Nog in behandeling zijn o. a.:

Arbeidsverhoudingen in een der landelijke vakbonden.

Arbeidsverhoudingen van een categorie vakarbeiders in verband met de koopkracht van het loon.

Het onderzoeken van een pensioenregeling voor een categorie rijkswerklĳeden.

Budgets. Collectieve contracten.

Aan de bibliotheek der S. D. S. C. werden eenige tijdschriften en boeken in bruikleen afgestaan en verder verschaften we ons, gewoonlijk door aan-

vraag, rapporten, tijdschriften en boeken, die voor de bibliotheek zeer gewenscht zijn. Enkele der voornaamste binnen- en buitenlandsche soc-pol. tijdschriften, hetzij door regeeringen, vakbonden of socialistische partijen uitgegeven, werden geregistreerd.

TH. V. D. WAERDEN.
H. ANKERSMIT

Financiën.

Saldo 28 Dec. 1908	f 74.48½
Ontvangen:	
a. Subsidie Partijkas	" 100.—
b. Extra bijdragen	" 30.—
c. Bijdragen van leden en afdelingen	" 255.93
Totaal	<u>f 460.41½</u>

Uitgegeven:	
Vertimmering boekenkasten	f 135.81
Salaris	" 37.50
Abonn. tijdschr., aankoop geschriften	" 46.64½
Drukwerken, uitgave rapport, adv. enz.	" 84.77½
Porto's, bezorgloon, schrijfbenooidgh.	" 72.20
Diversen (assurantie, fooien, brandstoffen enz.)	" 26.54
Totaal	<u>f 403.47</u>

Ontvangen	f 460.41½
Uitgegeven	" 403.47
Saldo op 22 Febr. '10	<u>f 56.94½</u>

De Penningm. der S. D. S. C.
P. VOOGD.